

ქართულ-აზერბაიჯანული ლექსიკონი

ქართულ ენაში მომზადების პროგრამის
სტუდენტებისათვის

ენისა და საგნის ინტეგრირებული
სწავლების კურსისთვის

ბიოლოგია, მედიცინა

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2015

ენობრივი კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტი

პროექტი

„არაქართულენოვან სტუდენტთა აკადემიური მხარდაჭერა ქართულ ენაში მომზადების პროგრამის ფარგლებში“

OPEN SOCIETY GEORGIA FOUNDATION
ფონდი ღია საზოგადოება საქართველო

გამოცემულია ფონდი „ღია საზოგადოება - საქართველოს“ ფინანსური მხარდაჭერით. ავტორის/ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება შესაძლოა არ გამოხატავდეს ფონდ „ღია საზოგადოება-საქართველოს“ პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

Published with the financial support of the Open Society Georgia Foundation. The views, opinions and statements expressed by the authors and those providing comments are theirs only and do not necessarily reflect the position of Open Society Georgia Foundation. Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for the content of the information material

კონცეფციის ავტორები და შემდგენლები: **კახა გაბუნია, ჭაბუკი ქირია**

მთარგმნელი: **ვისხანუმ ახმედოვა**

რედაქტორი: **ქეთევან გოჩიტაშვილი**

ISBN

აბორიგენი (aborigines მკვიდრი)
ამა თუ იმ ქვეყნის, ტერიტორიის მკვიდრი მცხოვრები, თავდაპირველი ბინადარი.

აბსორბცია (absorbeo ვშთანთქავ, შევიწოვ) ნივთიერების ან აირის შთანთქმა სითხის ან მყარი სხეულის მიერ. მაგ., ანტისხეულების ან ანტიგენების გამოყოფა ნარევისაგან.

აგამეონი (agamic უსქესო, უგამეტო) სახეობა, რომელიც შედგება მხოლოდ აპომიქსური ინდივიდებისაგან.

აგამოგონია (agamos ქორწინების გარეშე და gone ჩასახვა, შთამომავლობა). უხერხემლოებში უსქესო გამრავლების სხვადასხვა ტიპები.

აგენეზია (agenesia) განუვითარებლობა.

აგლომერაცია (agglomerო ვაერთებ, ვავროვებ) მიკროორგანიზმების გროვების წარმოქმნა

Aborigin (aborigines sakini) bu və ya digər ölkənin, ərazinin sakini, ilkin sakini.

Absorbsiya (absorbeo uduram) maddənin və ya qazın maye və ya bərk cisim tərəfindən udulması. Məs., anticisimlərin və ya antigenlərin qarışıqdan ayrılması.

Aqameon (agamic cinssiz, qametsiz) yalnız apomiks fərdlərdən ibarət növ.

Aqamoqoniya (agamos nikahsız və gone mayalanma, nəsil). onurğasızlarda cinssiz çoxalmanın müxtəlif tipləri.

Ageneziya (agenesiya) inkişafsızlıq.

Aqlomerasiya (agglomerо birləşdirirəm, toplayıram) mikroorqanizmlər yığılığının onların fiziki və kimyəvi

სითხეებსა და ქსოვილებში მათი ფიზიკური და ქიმიური თვისებების ცვლილებების გზით.

აგლუტინაცია (agglutinatio შენეება) სისხლში შენონილი ერთროციტების, ბაქტერიების გუნდებად შენეება და დალექვა.

აგნაცია (agnathio მატება) ნათესაობა მამის ხაზით.

აგრეგაცია (aggregatio შეერთება, შენეება) მსგავსი უჯრედების შენეება მრავალუჯრედიან სტრუქტურად (აგრეგატად).

აგრობიოლოგია (agros მიწა-რი, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც სწავლობს ზოგად ბიოლოგიურ კანონზომიერებებს მიწათმოქმედებაში.

ადამიანი (Homo sapiens გონიერი ადამიანი) მიეკუთვნება ძუძუმწოვართა კლასის, პრიმატების რიგის, ჰომინიდების ოჯახს. საზოგადოებრივი გონიერი არსებაა, ამზადებს შრომის იარაღებს, აქვს ცნობიერება და

xassəlerinin dəyişilməsi yolu ilə mayelərdə və toxumalarda yaradılması.

Aqlutinasıya (agglutination yapışdırma) qanda ölçülü eritrositlərin, bakteriyaların dəstələrə yapışdırılması və çökməsi.

Aqnasıya (agnathio artırma) ata xətti ilə qohumluq.

Aqreqasıya (aggregation birləşmə) oxşar hüceyrələrin çoxhüceyrəli strukturlarda yapışdırılması (aqreqatlara).

Aqrobiologiya (agros sahə, bios həyat, logos elm) torpağın işlənilməsində ümumi bioloji qanunauyğunluqları öyrənən elm.

İnsan (Homo sapiens dərəkəli insan) məməlilər sinfinin, primatlar cərgəsinin, hominidlərin ailəsinə aiddir. İctimai dərəkəli varlıqdır, əmək alətlərini hazırlayır, məlumatı və nitqi vardır.

დანაწევრებული მეტყველება.

ადაპტაცია (adaptatio შეგუება, მო-რგება) ორგანიზმების და მათი ორგანოების (მაგ., მხედვე-ლობის) გარემო პირობებთან შეგუების პროცესი.

ადაპტაციური რადიაცია (adaptatio შეგუება, მორგება, radius სხივი) ევოლუციის პროცესში ერთი სახეობიდან (ორგანო-დან) სხვადასხვა სახეობების (ორგანოების) განვითარება არსებობის განსხვავებულ პირობებთან შეგუებისას.

ადენოვირუსები (aden ჯირკვალი, virus შხამი) დნმ-ის შემცველი ვირუსები.

ადენოლოგია (aden ჯირკვალი, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც სწავლობს ჯირკვ-ლებს და მათ პათოლოგიურ ცვლილებებს.

ადენტია (a უარყ. თავსართი, dens კბილი) რამდენიმე კბილის, ან საერთოდ, კბილების არარსებობა.

Adaptasiya (adaptation öyrəşmək, uyğunlaşdırmaq) orqanizmlərin və onların orqanlarının (məs., görmənin) ətraf şərtlərə uyğunlaşma prosesi.

Adaptasiyalı radiasiya (adaptation uyğunlaşma, radius şüa) təkamül prosesində canlıların fərqli şərtlərlə uyğunlaşması zamanı bir növdən (orqandan) müxtəlif növlərin (orqanların) inkişafı.

Adenoviruslar (aden vəz, virus zəhər) DNT-ni təşkil edən viruslar

Adenologiya (aden vəz, logos elm) vəzləri və onların patoloji dəyişikliklərini öyrənən elm.

Adentiya (a əksinə, dens diş) bir neçə dişin və ya ümumiyyətlə, dişlərin olmaması.

ადვენტიური მცენარეები (adventicius მოსული, გარეგანი) ადამიანის მიერ შემოტანილი, შემთხვევით გადამოყოლილი მცენარეები.

ადიპოზური ქსოვილი (adipose ცხიმოვანი, ქონიანი) ცხიმოვანი ქსოვილი.

ადიპოციტები (adipose ცხიმოვანი, ქონიანი, Kytos უჯრედი) ცხიმოვანი ქსოვილის უჯრედები.

ადიფსია (adipsia) წყურვილის გრძნობის უქონლობა.

ადსორბცია (ad თან, sorbeo ვშთანთქავ) სითხის ან მყარი სხეულის ზედაპირული შრის მიერ აირიდან ან ხსნარიდან რაიმე ნივთიერების შთანთქმა.

ადჰეზია (adhaesio შეზრდა, შეხორცება, შეწყებება) ორი შემხები სეროზული ზედაპირის შეხორცება.

აერაცია (aer ჰაერი) მიკრობიოლოგიაში საკვები ნიადაგის გამდიდრება სტერილური ჰაერით ან უანგბადით.

Adventik elmlər (adventicius gəlmiş, zahiri) insan tərəfindən daxil edilmiş, təsadüfən yetişən bitkilər.

Adipoz toxuma (adipose yağlı, piyli) yağlı toxuma.

Adipositlər (adipose yağlı, piyli, Kytos hüceyrə) yağlı toxuma hüceyrələri.

Adipsiya (adipsia) susuzluq hissinin olmaması.

Adsorbsiya (ad ilə, sorbeo uduram) mayenin və ya bərk cismin səthi qatı tərəfindən və ya mayedən hər hansı bir maddənin udulması.

Adheziya (adhaesio, bitişmə, yapışma) iki bir-birinə toxunan ciddi səthin sağalması, bitişməsi.

Aerasiya (aer hava) mikrobiologiyada qida, torpağın steril hava və ya oksigenlə zənginləşdirilməsi.

აერენქიმა (aer ჰაერი, encheo საესე) წყლის და ჭაობის მცენარეების ჰაერის შემცველი ფაშარი ქსოვილი, რომელიც ემსახურება ვენტილაციასა და სუნთქვას.

აერობები (aer ჰაერი, bios სიცოცხლე) ორგანიზმები, რომელთა ზრდისა და გამრავლებისათვის აუცილებელია თავისუფალი ჟანგბადის არსებობა.

აერობიოზი (aer ჰაერი, bios სიცოცხლე) სიცოცხლე თავისუფალი ჟანგბადის პირობებში.

აერობიონტები (aer ჰაერი, bios სიცოცხლე) 1. ორგანიზმები, რომლებიც სუნთქავენ ატმოსფერული ჰაერით. 2. აერობიოსფეროს ბინადრები.

აერობიოსფერო (aer ჰაერი, bios სიცოცხლე, sphaire სფერო) ატმოსფერო, მასში არსებული ცოცხალი ორგანიზმებით.

აეროგენური (aer ჰაერი, gennao წარმოვექმნი) ჰაერის საშუალებით გადაცემული, ჰაერიდან

Aerenxima (aer hava, encheo dolu) suyun və bataqlıq bitkilərinin havadan ibarət yumşaq toxuması, ventilyasiyaya və tənəffüsə xidmət edir.

Aeroblar (aer hava, bios həyat) orqanizmlər, onların artımı və çoxalması üçün sərbəst oksigen vacibdir.

Aerobioz (aer hava, bios həyat) sərbəst oksigen şərtlərində həyat.

Aerobiontlar (aer hava, bios həyat) 1. Atmosfer havası ilə tənəffüs edən orqanizmlər; 2. Aerobiosfer sakinləri.

Aerobiosfer (aer hava, bios həyat, sphaire kürə) atmosfer, ondakı canlı orqanizmlərlə.

Aerogen (Aer hava, gennao yaratdım) hava vasitəsilə ötürülmüş, havadan alınan.

მიღებული.

აეროპლანქტონი (aer ჰაერი, plankton მოხეტიალე) ჰაერში შენონილი მცენარეული და ცხოველური ორგანიზმების ერთობლიობა.

აეროტაქსისი (aer ჰაერი, taxis განლაგება რიგში) ორგანიზმთა (მაგ., მიკრობების) გადაადგილება უანგზადის წყაროსაკენ.

აეროტროპიზმი (aer ჰაერი, tropos მიმართულება) ფესვის და ყლორტების ზრდა უანგზადის წყაროს მიმართულებით.

აეროფიტები (aer ჰაერი, phyton მცენარე) მცენარეები, რომელთაც ესაჭიროებათ უანგზადით მდიდარი ნიადაგი ან რომელთა ყველა ორგანო ჰაერში იმყოფება.

ავადმყოფობა (morbus) ორგანიზმის ცხოველმოქმედების, მისი ჰომეოსტაზის დარღვევა გარეგანი ან შინაგანი გამლიბიანებლების, ფიზიკური, ქიმიური, ბიოლოგიური და სხვა

Aeroplankton (aer hava, plankton səyyar) havada çəkili bitki və heyvani orqanizmlərin vəhdəti.

Aerotaxis (aer hava, taxis sırada düzülüş) orqanizmlərin (məs., mikrobların) oksigen mənbəyinə tərəf hərəkəti.

Aerotropizm (aer hava, tropos istiqamət) kökün və cücartilərin oksigen mənbəyi istiqamətində böyüməsi.

Aerofitlər (aer hava, phyton bitki) oksigenlə zəngin torpaq gərək olan bitkilər və ya hansıların bütün orqanları havadadırlar.

Xəstəlik (morbus) orqanizmin mübadiləsinin, onun homeostazının xarici və ya daxili qıcıqlandırıcılarının fiziki, kimyəvi, bioloji və başqa amillərin təsiri ilə pozulması

ფაქტორების გავლენით.

ავირულენტური (a უარყ. თავსართი, virulentus შხამიანი) არაშხამიანი, ინდიფერენტული. აღნიშნულ ტერმინს ჩვეულებრივ იყენებენ მიკროორგანიზმების შემთხვევაში.

ავიფაუნა (avis ფრინველი, Fauna მინდვრებისა და ტყეების ქალღმერთი) იმ ფრინველების ჩამონათვალი, რომლებიც მუდმივად, სეზონურად ან შემთხვევით ცხოვრობენ ამა თუ იმ ტერიტორიაზე.

ავტოგამია (autos თვით, genos წარმოშობა, დაბადება) თეორია, რომლის მიხედვით ორგანული სამყაროს ევოლუციური განვითარება მიმდინარეობს შინაგანი, არამატერიალური ფაქტორების ზეგავლენით.

ავტოლიზი (autos თვით, lysis დაშლა) ქსოვილების,

Avirulent (a inkar, virulentus zəhərli) zəhərsiz, fərqsiz. Qeyd edilən termindən adətən mikroorqanizmlər halında istifadə olunur.

Avifauna (avis quş, fauna düzənlik və meşə ilahəsi) bu və ya digər ərazidə mövsüm və ya təsadüfən yaşayan quşların siyahısı.

Avtomagiya (autos öz, genos yaranma, doğulma) nəzəriyyə, onun əsasında orqan aləminin təkamül inkişafı daxili, qeyrimaddi amillərin təsiri ilə baş verir.

Avtoliz (autos öz, lysis parçalanma) toxumaların, hüceyrələrin və ya onların

უჯრედების ან მათი ნაწილების თვითმონელება საკუთარი ფერმენტების მიერ.

ავტომიქსისი (autos თვით, mixis შერევა) ერთი ინდივიდის სასქესო უჯრედების შერწყმა; თვითგანაყოფიერება.

ავტომუტაგენი (autos თვით, genos წარმოშობა; muto ვცვლი) ნივთიერება, რომელიც წარმოიქმნება უჯრედში და იწვევს მემკვიდრეობით ცვლილებებს (ქრომოსომულ ან გენურ მუტაციებს).

ავტოსომები (autos თვით, soma სხეული) არასასქესო ქრომოსომები. მაგ., ადამიანს 44 ავტოსომა და 2 სასქესო ქრომოსომა გააჩნია.

ავტოტომია (autos თვით, tome მოკვეთა) – იგივე თვითდასახიჩრება. სხეულის ამა თუ იმ ნაწილის თვითნებურად მოცილება. წარმოადგენს თავდაცვის ერთგვარ საშუალებას.

hissələrinin öz fermentləri tərəfindən öz-özünə həzmi.

Avtomiksis (autos öz, mixis qarışdırma) bir fərdin cinsi hüceyrələrinin birləşdirilməsi; öz-özünə mayalanma.

Avtomutagen (autos öz, genos mənşə; muto dəyişirəm) maddə. Hüceyrədə yaranır və irsi dəyişikliklərə səbəb olur (xromosom və ya gen mutasiyaları)

Avtosomlar (autos öz, soma cisim) qeyri-cinsi xromosomlar. Məs., insanın 44 avtosomu və 2 cinsi xromosomu vardır.

Avtotomiya (autos öz, tome kəsmək) – özünü şikəst etmə. Bu və ya digər hissənin öz-özünə kəsilməsi. Müdafiənin bir növ vasitəsinə təqdim edir.

ავტოტრანსპლანტაცია (autos თვით, trans იქით, იქითა, plantatio ნერგი) თავისივე ქსოვილის, მაგ., კანის, ხრტილის გადაწერვა.

ავტოტროპიზმი (autos თვით, tropos მობრუნება, მიმართულება, შეუმჩნეველი მოძრაობა) მცენარის თვისება გასწორდეს, წამომართოს გამლიზიანებლის მოქმედების შეწყვეტის შემდეგ.

ავტოფაგია (autos თვით, phago ვშთანთქავ) სხეულის მიერ საკუთარი ნივთიერებების და ქსოვილების შთანთქმა ორგანიზმის ხანგრძლივი შიმშილობის დროს.

ავტოქთონები (autos თვით, chthon სამშობლო, მიწა-წყალი) ადგილობრივი წარმოშობის ადამიანები, ცხოველები და მცენარეები. იგივეა რაც აბორიგენი.

ავტოჰიბრიდიზაცია (autos თვით, hibrida ნაჯვარი) ერთი

Avtotransplantasiya (autos öz, trans o tərəfə, plantation şitil) öz toxumasının, məs., qabıǵının, cücərtisinin əkilməsi.

Avtotropizm (autos öz, tropos dönüş, istiqamət, görünməz hərəkət) bitkinin dikəlmə, qıvcılandırıcının hərəkətinin dayandırılmasından sonra düzəlməsi xassəsi.

Avtofaqiya (autos öz, phago uduram), orqanizmin uzunmüddətli ac qalması zamanı cisim tərəfindən öz maddələrini və toxumalarını udması.

Avtoktonlar (autos öz, chthon vətən, torpaq-su) yerli mənşəli insanlar, heyvanlar və bitkilər. Aborigenlər kimi.

Avtohibridizasiya (autos öz, hybrid çarpaz) bir orqanizm çərçivəsində baş verən

ორგანიზმის ფარგლებში
მომხდარი სომატური
უჯრედების შერწყმა,
ჰიბრიდიზაცია.

აკარიიზი (akari ტკიპა, osis
მდგომარეობა) ტკიპებით
გამონვეული
დერმატოზოონოზების
ზოგადი სახელწოდება.

აკროლოგია (akari ტკიპა, logos
მოძღვრება) ზოოლოგიის
ნაწილი, რომელიც სწავლობს
ტკიპებს, აგრეთვე მათ როლს
ინვაზიური დაავადებების
გადატანაში.

აკვაკულტურა (aqua წყალი, cultus
დამუშავება) სასარგებლო
ორგანიზმების წყლის გარემო-
ში გაზრდა, კულტივირება.

აკვამეტრია (aqua წყალი, metreo
ვზომავ) სხვადასხვა ნივთიე-
რებებში წყლის რაოდენობის
განსაზღვრის მეთოდები.

აკვიპარები (aqua წყალი, parere
დაბადება) ძუძუმწოვრები,
რომლებიც წყალში

somatik hüceyrələrin
birləşməsi, hibridizasiya.

Akariiaz (akari gənə, osis
vəziyyət) gənələrin səbəb
olduğu dermatozoonozların
ümumi adlandırılması.

Akarologiya (akari gənə, logos
elm) zoologiyanın gənələri,
eləcə də invaziv xəstəliklərin
keçirilməsində onların rolunu
öyrənən hissəsi.

Akvakultura (aqua su, cultus
üzərində işlənilmə) faydalı
orqanizmlərin su mühitində
böyüməsi, kultivasiya.

Akvimetriya (aqua su, metreo
ölçürəm) müxtəlif
maddələrdə suyun miqdarının
müəyyənləşdirmə metodları.

Akviparlar (aqua su, parere
doğuluş) məməlilər, onlar
suda doğurlar.

მშობიარობენ.

აკლიმატიზაცია (ad თან, klima ჰავა, კლიმატი) ადამიანის, ცხოველის ან მცენარის შეგუება ახალ კლიმატურ (ეკოლოგიურ) პირობებთან.

აკროცეფალია (akron უკიდურესი, ზედა, მწვერვალი, kephale თავი) თავის ქალას თავისებური დეფორმაცია, რაც გამოიხატება მის ნაწვეტებულ ფორმაში.

ალანტოსი (allantos ძეხვი, eidos მსგავსი) ემბრიონის გარე ორგანო, ერთ-ერთი ჩანასახოვანი გარსი.

ალბინიზმი (albus თეთრი) ამა თუ იმ სახეობის დამახასიათებელი ნორმალური პიგმენტაციის, შეფერილობის თანდაყოლილი უქონლობა.

ალბინოსი (albus თეთრი) ინდივიდი, რომელსაც ახასიათებს ალბინიზმი.

ალოსომა (allos სხვა, soma

Aklimatizasiya (ad ilə, klima iqlim) insanın, heyvanın və ya bitkinin yeni iqlim (ekoloji) şərtlərinə uyğunlaşması.

Akrosepaliya (akron son, yuxarı, zirvə, kephale baş) kəllənin özünəməxsus deformasiyası, bu da onun çıxıntılı formasında ifadə olunur.

Alantois (allantos kolbasa, eidos bənzər) embrionun xarici orqanı, embrional qişalardan biri.

Albinizm (albus ağ) bu və ya digər növ üçün xarakterik olan normal pigmentasiyanın, rəngin anadangəlmə olmaması.

Albinos (albus ağ) albinizmi xarakterizə edən fərd.

Alosoma (allos başqa, soma cisim) xromosom, homoloji

სხეული) ქრომოსომა, რომელიც ჰომოლოგიურ წყვილში მყოფი სხვა ქრომოსომისაგან მორფოლოგიურად განსხვავდება (მაგ., სასქესო ქრომოსომები).

ალოქტონები (allos სხვა, chthon სამშობლო, მიწა-წყალი) განსახლების შედეგად ამა თუ იმ ფლორასა თუ ფაუნაში მოხვედრილი ორგანიზმები.

ალტერაცია (altero ვცვლი, ვაუარესებ) უჯრედების, ქსოვილთა და ორგანოთა სტრუქტურის ცვლილებები მექანიკური, ქიმიური, ელექტრული და სხვა ფაქტორების ზეგავლენით.

ამიბები (amoibe ცვლილება) უმარტივესების ტიპის, ფესვფეხიანთა (სარკოდინების) კლასის ერთ-ერთი ერთუჯრედიანი, მარტივად აკვებული ორგანიზმები.

cütlərdə olan başqa xromosomdan morfoloji olaraq fərqlənir (məsələn, cinsi xromosomlar)

Aloktonlar (allos başqa, chthon vətən, torpaq-su) nəslə kəsilmə nəticəsində bu və ya digər flora və faunaya düşən orqanizmlər.

Alterasiya (altero dəyişirəm, pisləşdirirəm) hüceyrələrin, toxumaların və orqanların mexaniki, kimyəvi, elektor və başqa amillərin təsiri ilə struktur dəyişiklikləri.

Amebalar (amoibe dəyişiklik) adilər tipinin, buğumayaqlılar (rizopodlar) sinfinin birhüceyrəli, sadə quruluşlu orqanizmləri.

ამებოიდური მოძრაობა (amoibe ცვლილება) უჯრედის გადაადგილება მისი შემცველობის ცვლილების გზით.

ამებოციტები (amoibe ცვლილება, kytos უჯრედი) უხერხემლო ცხოველების მოძრავი, ცვლადი ფორმის სისხლის უჯრედები.

ამენსალიზმი (amens წინდაუხედავი, თავზე ხელაღებული) ერთი ორგანიზმის მიერ მეორის დათრგუნვა, ამ უკანასკნელის მხრიდან ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე.

ამილოიდოზი (amylyon სახამებელი, eidos სახე) ცილოვანი ცვლის დარღვევა.

ამიტოზი (a უარყ. თავსართი, mitos ძაფი) უჯრედის გაყოფის ერთ-ერთი ხერხი, რაც მდგომარეობს ბირთვის და ბოლოს ციტოპლაზმის პირდაპირ გაყოფაში ორად.

Ameba hərəkəti (amoibe dəyişiklik) hüceyrənin hərəkəti, onun tərkibinin dəyişdirilməsi yolu ilə.

Amebositlər (amoibe dəyişiklik, kytos hüceyrə) onurğasız heyvanların hərəkəti, dəyişkən formalı qan hüceyrələri.

Amensalizm (amens irəli baxmayan, özünü düşünməyə) bir orqanizm tərəfindən ikincini sarsıtmaq, sonuncu tərəfindən heç bir qarşıdurma göstərilmədən.

Amilodioz (amylyon nişasta, eidos növ) zülal mübadiləsinin pozulması.

Amitoz (a inkar, mitos sap) hüceyrənin bölünməsi üsullarından biri, bu da nüvənin və sonda sitoplazmanın birbaşa ikiye bölünməsindən ibarətdir.

ამნიონი (amnion ჩანასახოვანი ბუშტი) უმაღლესი ხერხემლიანი ცხოველების ჩანასახის შიგნითა, წყლის შემცველი გარსი.

ამნიოტები (amnion ჩანასახოვანი ბუშტი) ხმელეთზე ცხოვრებას შეგუებული უმაღლესი ხერხემლიანი ცხოველები (რეპტილიები, თერინველები, ძუძუმწოვრები).

ამორფული (amorphos უფორმო) ნივთიერება, რომელსაც არა აქვს კრისტალური აგებულება.

ამპლიფიკაცია (amplificatio გაფართოება) ქრომოსომაში განლაგებული ამა თუ იმ გენის ორი, სამი ან მეტი ასლის შექმნა.

ამფიბიები (amphibion ორგვარად მცხოვრები) ორმაგ გარემოში მცხოვრები ცხოველები (მაგ., ბაყაყები, გომბეშოები...).

ამფიმიქსისი (amphi ორგვლივ, ახლოს, mixis შერევა) მცენარეთა და ცხოველთა

Amnion (amnion embrion kisəsi) ali onurğalı heyvanların embrionunun daxilində sudan ibarət qışa.

Amniotlar (amnion embrion kisəsi) quruda yaşamağa adət etmiş ali onurğalı heyvanlar (sürünənlər, quşlar, məməlilər)

Amorf (amorphous formasız) Kristal quruluşu olmayan maddə.

Amplifikasiya (amplification genişlənmə) xromosomda yerləşmiş bu və ya digər genin iki, üç və ya artıq sürətinin yaradılması.

Amfibiya (amphibian iki cür yaşayanlar) iki mühitdə yaşayan heyvanlar (məs., qurbağalar, quru qurbağaları)

Amfimiksiz (amphi ətrafında, yanında, mixis qarışdırma) bitkilərin və heyvanların cinsi çoxalma vasitəsi, bu

სქესობრივი გამრავლების
საშუალება, რომლის დროსაც
ხდება ორი სასქესო უჯრედის
(მდედრობითის და
მამრობითის) შერწყმა.

ამფიტოკია (amphi ირგვლივ,
ახლოს, tokos მშობიარობა)
პართენოგენეზის ერთ-ერთი
ფორმა, როდესაც
შთამომავლობა
წარმოდგენილია ან მხოლოდ
მამრებით, ან მხოლოდ
მდედრებით.

ამფოტერულობა (amphoterous
ორივე) ზოგიერთი
ნივთიერების თვისება
გამომამყლავნოს მუავის ან
ტუტის თვისებები.

ანაბიოზი (anabiosis
გამოცოცხლება)
მდგომარეობა, როდესაც
სასიცოცხლო პროცესები
ორგანიზმში იმდენად
შენელებულია, რომ თითქმის
არა აქვს ადგილი სიცოცხლის
გარეგან გამოვლინებებს.

zaman iki cinsi hüceyrə
(erkək və dişi) birləşir.

Amfitokiya (amphi ətrafında,
yaxınlığında, tokos doğuş)
partenogenez formalarından
biri, bu zaman nəsil yalnız
erkək və ya yalnız dişilərlə
təqdim edilir.

Amfoteriklik (amphoterous hər
ikisi) bəzi maddələrin turşu
və ya qələvi xassələrini
bürüzə vermək xüsusiyyəti.

Anabioz (anabiosis canlanma)
həyat proseslərinin
orqanizmdə zəiflədiyi bir
vəziyyətdir ki, sanki həyatın
xarici bürüzələrinə yer
yoxdur.

ანაერობები (an უარყ. თავსართი, aer ჰაერი, bios სიცოცხლე) მიკროორგანიზმები, რომლებიც ცოცხლობენ მხოლოდ უჰაერო პირობებში, უჟანგბადოდ.

ანალიზატორი (analysis დამლა, დანანევრება) რთული ანატომიურ-ფიზიოლოგიური სისტემა, რომლის მემეგობითაც ხდება ყოველგვარი გაღიზიანების აღქმა და ანალიზი.

ანაპლაზია (anaplazo გარდავემნი) უჯრედის მორფოლოგიური და ფუნქციური თვისებების შეცვლა.

ანასტომოზი (anastomosis შესართავი) სისხლძარღვების ან ნერვების დამაკავშირებელი ტოტები.

ანგიოტენზინი (angeion სისხლძარღვი, tensio დაძაბვა) ძუძუმწოვართა ჰორმონი

ანდროგენები (aner, andros მამაკაცი, genesis წარმოშობა)

Anaeroblar (an inkar, aer hava, bios həyat) mikroorqanizmlər, onlar yalnız havasız şərtlərdə, oksigensiz yaşayırlar.

Analizator (analysis parçalanma, hissələrə bölünmə) mürəkkəb anatomik-fizioloji sistem, onun vasitəsilə hər növ qıcıqlandırma analiz edilir

Anaplaziya (anaplazo yenidən qururam) hüceyrənin morfoloji və funksional xassələrinin dəyişdirilməsi.

Anastomoz (anastomosis birləşdirici) qan damarlarının və ya sinirlərin birləşdirici şaxələri.

Anqiotenzin (angeion qan damarı, tension gərginlik) məməlilərin hormonu

Androgenez (aner, Andros kişi, genesis əmələ gəlmə) qadın nüvəsinin nə üçünsə məhv

კვერცხუჯრედის განვითარება
მხოლოდ მამრობითი
წარმოშობის ბირთვით, იმ
შემთხვევაში, თუ
მდედრობითი ბირთვი
რატომლაც დაილუპა.

ანდროგინია (androgynos
ორსქესიანი) მდედრებში
მამრის მეორადი სასქესო
ნიშნების არსებობა და
პირიქით.

ანდროლოგია (aner, andros
მამაკაცი, logos მოძღვრება)
მედიცინის დარგი, რომელიც
შეისწავლის მამაკაცის შარდ-
სასქესო ორგანოების
დაავადებებს.

ანელიდები (Annelida) უმაღლესი
ჭიების ტიპი.

ანეუპლოიდია (an უარყ.
თავსართი, eu კარგი, ploos
ჯერადი) ერთი ან მეტი
ქრომოსომის დაკარგვა ან
დამატება ქრომოსომების
კომპლექტზე.

ანთოფილები (anthos ყვავილი,

olduğu halda
yumurtahüceyrənin yalnız
kişi mənşəli nüvə ilə inkişafı

Androginiya (androgynos
ikicinsli) qadınlarda
ikincidərəcəli kişi cinsi
əlamətlərinin olması və ya
əksinə.

Andrologiya (aner, Andros kişi,
logos elm) tibbin kişilərin
sidik-cinsiyyət orqanları
xəstəliklərini öyrənən sahəsi.

Anelidlər (Annelida) ali qurdlar
tipi.

Aneuploidiya (an inkar, eu
yaxşı, ploos dəfə) bir və ya
çoxlu xromosomların
itirilməsi və ya xromosomlar
komplektinə əlavə edilməsi.

Antofillər (anthos gül, philia
sevgi, meyl) heyvanlar

philia სიყვარული,
მიდრეკილება) ცხოველები
(განსაკუთრებით მწერები),
რომლებიც ბინადრობენ
ყვავილებში და იკვებებიან
მათი ნაწილებით და ნექტრით.

ანთროპოფიტები (anthropos
ადამიანი, phyton მცენარე)
ადამიანის თანამგზავრი
კულტურული და სარეველა
მცენარეები, რომლებიც
სახლდებიან მასთან ახლოს.

ანთროპოქორია (anthropos
ადამიანი, choreo
ვგრცელები) ადამიანის მიერ
მცენარეების თესლებისა და
ნაყოფების გავრცელება.

ანიზოტროპია (anisos არათანა-
ბარი, არაერთგვაროვანი,
thropos ქცევა, მოქმედების
თავისებურება) მცენარის
სხვადასხვა ორგანოების
სხვადასხვანაირი განლაგება
ერთი და იგივე ფაქტორის
ზემოქმედების დროს.

ანიზოფილია (anisos არათანა-

(xüsusilə də həşəratlar)
güllərdə yaşayırlar və onların
hissələri və şirəsi ilə
qidalanırlar.

Antropofitlər (anthropos insan,
phyton bitki) insanı müşaiət
edən mədəni və əlaq bitkiləri,
onlar insana yaxın yerdə
yaşayırlar.

Antropokoriya (anthropos
insan, choreo yayımlanırım)
insan tərəfindən bitki
toxumlarının və meyvələrin
yayılması.

Anizotropiya (anisos qeyri-
bərabər, həmcins olmayan,
thropos davranış, hərəkətin
özünəməxsusluğu) bitkinin
müxtəlif orqanlarının
müxtəlif yerləşməsi və eyni
amilin təsiri zamanı.

Anizofiliya (anisos qeyri-
bərabər, həmcins olmayan,

ბარი, არაერთგვაროვანი, philia სიყვარული) ერთ ყლორტზე განლაგებული სხვადასხვა ფორმის, ზომის და სტრუქტურის ფოთლები.

ანიზოციტოზი (anisos არათანაბარი, არაერთგვაროვანი, kytos უჯრედი, osis მდგომარეობა) ერითროციტების ზომების შეცვლა მაკრო და მიკროციტებად სხვადასხვა პათოლოგიური მდგომარეობის შემთხვევაში.

ანოსმატები (an უარყ. თავსართი, osme სუნი) ცხოველები, რომლებსაც ყნოსვა არ გააჩნიათ.

ანოფელესი (anopheles უსარგებლო, მავნე) მალარიის პლაზმოდოუმის გადამტანი კოლო.

ანოქსია (an უარყ. თავსართი, oxygenium უანგბადი) ქსოვილებში უანგბადის არარსებობა.

ანოქსიბიოზი (an უარყ. თავსართი, oxygenium

philia sevgi) eyni gövdədə yerləşən müxtəlif formalı, ölçülü və strukturu olan yarpaqlar.

Anizositoz (anisos qeyri-bərabər, həmcins olmayan, kytos hüceyrə, osis vəziyyət) eritrositlərin ölçülərinin makro və mikrositlərə dəyişməsi, müxtəlif patoloji vəziyyət halında.

Anosmatlar (an inkar, osme qoxu) qoxu qabiliyyətləri olmayan heyvanlar.

Anofeles (anopheles, faydasız, təsirli) malyariya plazmodiumunu yoluxduran ağcaqanad.

Anoksiya (an inkar, oxygenium oksigen) hüceyrələrdə oksigenin yoxluğu.

Anoksibioz (an inkar, oxygenium oksigen, bios

ჟანგბადი, bios ცოცხალი)
ზოგიერთი ცხოველის უნარი
ხანგრძლივად გაუძლოს
ჟანგბადის ნაკლებობას.

ანტისხეულები (anti წინააღმდეგ,
corpus სხეული)
იმუნოგლობულინური ბუნების
ცილები, რომლებიც
წარმოიქმნებიან ორგანიზმში
ანტიგენის შეყვანის
საპასუხოდ.

ანტიტოქსინი (anti წინააღმდეგ,
toxikon შხამი) ანტისხეული,
რომელიც წარმოიქმნება
ორგანიზმში ბაქტერიული თუ
სხვა წარმოშობის ტოქსინის
შეჭრის საპასუხოდ.

ანჰიდრობიოზი (a, ან უარყ.
თავსართი, hydor წყალი, bios
სიცოცხლე) ანაბიოზის ერთ-
ერთი ფორმა, რომელიც
ვითარდება უწყლობის
პირობებში.

აპომიქსისი (apo დან, mixis
შერევა) ცხოველებისა და
მცენარეების უსქესო

canlı) bəzi heyvanın uzun
müddət oksigen
çatışmazlığına davamiyyəti
bacarığı.

Anticisimlər (anti əksinə,
corpus cisim) immunoqlobulin
təbii zülalları, onlar
orqanizmdə antigenin daxil
edilməsinə cavab olaraq
yaranırlar.

Antitoksin (anti əksinə, toxicon
zəhər) anticisim, orqanizmdə
bakteriya və ya başqa
mənşəli toksinin daxil
edilməsinə cavab olaraq
yaranır.

Anhidrobioz (an inkar, hydor
su, bios həyat) anabiozun
formalarından biri, susuzluq
şəraitində inkişaf edir.

Apomixis (apo –dan, –dən,
mixis qarışdırma)
heyvanların və bitkilərin
cinsiz çoxalma forması.

გამრავლების ფორმა.

აპოსპორია (apo დან, sporos თესლი, ნაყოფი) მცენარეებში სასქესო თაობის განვითარება არა სპორებიდან, არამედ უსქესო თაობის სხვა უჯრედებიდან.

აპტერიები (ა უარყ. თავსართი, pteron ბუმბული) ფრინველის სხეულის კონტურული ბუმბულით შეუმოსავი უბნები.

არაქნოენტომოლოგია (arachne ობობა, entoma მწერები, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ობობასნაირებსა და მწერებს.

არაქნოლოგია (arachne ობობა, logos მოძღვრება) ზოოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს ობობასნაირების ანატომიას, ემბრიოლოგიას, ფიზიოლოგიას, კლასიფიკაციას.

არენოიდია (arren მამრობითი, eidos სახე) მამრისათვის დამახასიათებელი მეორადი

Aposporiya (apo –dan, - dən, sporos toxum, meyvə) bitkilərdə cinsi olmayan nəslin spordan deyil, cinsiz nəslin başqa hüceyrələrindən inkişafı.

Apteryalar (a inkar, pteron tük, lələk) quşun bədəninin kontur tükləri ilə örtülməyən sahələri.

Araknoentomologiya (arachne hörümçək, entoma həşəratlar, logos elm) hörümçəkkimilər və həşəratları öyrənən elm.

Araknologiya (arachne hörümçək, logos elm) sahə. Bu elm hörümçəkkimilərin anatomiyasını, embriologiyasını, fiziologiyasını və təsnifatını öyrənir.

Arenoidiya (arren kişi cinsi, eidos növ) kişi cinsi üçün xarakterik ikinci dərəcəli cinsi əlamətlərin qadın

სასქესო ნიშნების გაჩენა მდედროში (მაგ., დედალში მამლისათვის დამახასიათებელი ბუმბულის შეფერილობა).

არქეგონიუმი (arche დასაწყისი, gone წარმომშობი) ხავსების, გვიმრანაირების და სხვ. მდედრობითი სასქესო ორგანო, სადაც მნიფდება კვერცხუჯრედი.

ასტრობიოლოგია (astron ვარსკვლავი, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის სიცოცხლის გაჩენას სამყაროში, კოსმოსში და პლანეტებზე.

ატავიზმი (atavus შორეული წინაპარი) ორგანიზმში შორეულ წინაპართათვის დამახასიათებელი ნიშნების გამოვლენა (მაგ., ადამიანისათვის კუდისებრი დანამატი და სხვ.).

აუტოსომა (out გარეთ; soma სხეული) ნებისმიერი არასასქესო წყვილი

cinsində əmələ gəlməsi (məs., dişidə erkək üçün xarakterik tük örtüyü)

Arxeonium (arche başlanğıc, gone yaradıcı) mamırların, şibyələri və başqa qadın cinsli orqan, hansında yumurta hüceyrəsi

Astrobiologiya (astron ulduz, bios həyat, logos elm) dünyada, kosmosda və planetlərdə həyatın əmələ gəlməsini öyrənən elm.

Atavizm (atavus qədim əcdad) orqanizmdə qədim əcdadlar üçün xarakterik əlamətlərin aşkarlanması (məs., insan üçün quyruq çıxıntısı və s.)

Autosoma (out xaricdə; soma bədən) hər hansı bir cinsiz cütlük xromosomu.

ქრომოსომა.

აფაგია (ა უარყ. თავსართი, phago ვჭამ, ვშთანთქავ) კვების შეწყვეტა ცხოველების განვითარების სხვადასხვა სტადიებზე, აგრეთვე არახელსაყრელ პირობებში.

ბაზიდიომიცეტები (basidia ფუძე, mykes სოკო) სოკოების კლასი ქუდიანი სოკოები, აბედა სოკოები და სხვა, რომელთაც გააჩნიათ გამრავლების განსაკუთრებული, სპორების წარმომქმნელი ორგანოები ბაზიდიები.

ბათობიონტები (bathos სიღრმე, bios სიცოცხლე) ორგანიზმები, რომლებიც ცხოვრობენ წყლის ღრმა (200-300 მეტრზე ქვევით) ფენებში.

ბაკულოვირუსები (baculine ჩხირისებრი; virus შხამი) ბაკულოვირუსების ოჯახის წარმომადგენლებს გააჩნიათ ორჯაჭვიანი რგოლოვანი დნმ.

ბალანტიდიუმი (Balantidium

Afaqiya (a inkar, phago yeyirəm, uduram) heyvanların inkişafının müxtəlif mərhələlərində qidanın dayandırılması, eləcə də əlverişsiz şərtlərdə.

Bazidiomisetlər (basidia kök, mykes göbələk) göbələklər sinfi papaqlı göbələklər, abeda göbələkləri və s., onların çoxalmanın xüsusi, sporeləri yaradan orqanları bazidiyalari var.

Batobiontlar (bathos dərin, bios həyat) suyun dib qatlarında (200-300 metr aşağıda) yaşayan orqanizmlər.

Bakuloviruslar (baculine çöpəbənzer, virus zəhər) bakuloviruslar ailəsinin nümayəndələrinin ikizəncirli halqavari DNT-ləri vardır.

Balantidium (balantidium) parazit infuzoriyaların

ცოლი) პარაზიტული ინფუზორიების წარმომადგენელია, რომელიც ბინადრობს ადამიანის მსხვილ ნაწლავში.

ბაროტოლერანტული ბაქტერიები (baros მძიმე; tolerantia მოთმინება) ბაქტერიები, რომელთაც ძალუძთ ზრდა და გამრავლება როგორც ნორმალური ატმოსფერული წნევის, ასევე მაღალი წნევის პირობებშიც.

ბაროქორია (baros მძიმე, choreo ვერცელები) სიმძიმის ძალის მოქმედებით დიასპორების ჩამოცვენა.

ბატრაქოლოგია (batrachos ბაყაყი, გომბეშო, logos მოძღვრება) ზოოლოგიის დარგი, რომელიც შეისწავლის წყალხმელეთა ცხოველებს.

ბაქტერიები (bakterion ჩხირი) ერთუჯრედიანი მიკროორგანიზმები, რომელთაც არა აქვთ მემბრანით შემოსაზღვრული

nümayəndəsi, insanın qalın bağırsaqlarında yaşayır.

Barotolerant bakteriyalar (baros ağır; tolerantia dözmək) bakteriyalar, onlar həm normal atmosfer təzyiqində, eləcə də yüksək şərtlərdə artır və böyüyürlər.

Baroxoriya (baros ağır, choreo yayımlanırım) ağırlığın gücünün təsiri ilə diasporların tökülməsi.

Batrakologiya (batrachos qurbağa, logos elm) zoologiyanın sahəsi, sudaquruda yaşayan heyvanları öyrənir.

Bakteriyalar (bakterion çöp) birhüceyrəli mikroorqanizmlər, onların membranla əhatələnmiş nüvəsi yoxdur. Onların hamısının

ბირთვი. ყველა მათგანს
(გარდა მიკოპლაზმებისა)
გააჩნია უჯრედის კედელი.

**ბაქტერიების ინვოლუციური
ფორმები** (bakterion ჩხირი, in-
ში, volvo ვაბრუნებ,
ვატრიალებ) ამა თუ იმ
სახეობის ბაქტერიისათვის
უჩვეულო უჯრედული
ფორმები, რომლებიც
წარმოიქმნებიან
არახელსაყრელი პირობების
გავლენით.

ბაქტერიემია (bakterion ჩხირი,
haima სისხლი) ბაქტერიების
არსებობა სისხლში.

ბაქტერიოზა (bakterion ჩხირი)
ბაქტერიებისა და პარკოსანი
მცენარეების (კერძოდ, მათი
კოჟრების) თანაცხოვრება.

ბაქტერიოლიზი (bakterion ჩხირი,
lysis დაშლა) ბაქტერიების
დაშლა, მაგ., ბაქტერიო-
ფაგებით, ლიზოციმით და სხვ.

ბაქტერიოლიზინები (bakterion

(mikroplazmalardan başqa)
hüceyrə divarı vardır.

**Bakteriyaların involyasiyalı
formaları** (bakterion çöp, in-
də, volvo-hərləyirəm,
çevirirəm) bu və ya digər növ
bakteriya üçün qeyri-adi
hüceyrə formaları, onlar
qeyri-əlverişsiz şərtlərin təsiri
ilə yaranırlar.

Bakteriemiya (bakterion çöp,
haima qan) bakteriyaların
qanda olması.

Bakterioza (bakterion çöp)
bakteriyaların və kəsəli
bitkilərin (xüsusilə də onların
döyənəklərinin) birlikdə
yaşaması.

Bakterioliz (bakterion çöp, lysis
parçalanma) bakteriyaların
parçalanması, məs.,
bakteriofaqlarla, lizosimlə və
s.

Bakteriolizirlər (bakterion çöp,
lysis parçalanma)

ჩხირი, lysis დაშლა)
ანტისხეულები, რომლებიც
კომპლემენტის
მონაწილეობით შლიან
ბაქტერიების უჯრედის
კედელს და ინვევენ
ბაქტერიოლიზს.

ბაქტერიოლოგია (bakterion
ჩხირი, logos მოძღვრება)
მეცნიერება ბაქტერიების
შესახებ. მიკრობიოლოგიის
ერთ-ერთი დარგია.

ბაქტერიოპლანქტონი (bakterion
ჩხირი, planktos მოხეტიალე)
პლანქტონის მიკროსკოპული
ფლორა.

ბაქტერიოსტაზი (bakterion ჩხირი,
stasis დგომა) ბაქტერიების
ზრდა-გამრავლების შეჩერება
ფიზიკური ან ქიმიური
ფაქტორების საშუალებით.

ბაქტერიოფაგი (bakterion ჩხირი,
phagos მშთანთქმელი)
ვირუსები, რომლებიც
მრავლდებიან ბაქტერიებში და
ანადგურებს მათ. გამოიყენება

antacismələr, onlar
komplement iştirakı ilə
bakteriyaların hüceyrə
divarını parçalayırlar və
bakteriolizə səbəb olurlar.

Bakteriologiya (bakterion çöp,
logos elm) bakteriyalar
haqqında elm.
Mikrobiologiyanın
sahələrindən biri.

Bakterioplankton (bakterion
çöp, planktos səyyar)
planktonun mikroskopik
florası.

Bakteriostaz (bakterion çöp,
stasis durmaq) bakteriyaların
inkışafı-çoxalmasının fiziki
və ya kimyəvi amillərin
vasitəsilə dayandırılması.

Bakteriofaq (bakterion çöp,
phagos udan, sovuran)
viruslar, onlar bakteriyalarda
çoxalır və onları məhv
edirlər. Müalicəvi məqsədlər
üçün istifadə olunurlar.

სამკურნალო მიზნებისათვის.

ბაქტერიციდები (bakterion ჩხირი; caedo ვკლავ) ნივთიერებები, რომელთაც ბაქტერიების მოსპობის უნარი გააჩნიათ. მაგ. ანტიბიოტიკები, ფიტონციდები.

ბალღინჯო (Cimex lectularius) მწერთა კლასის წარმომადგენელი. უმთავრესად მცენარეთა მავნებელია, ზოგიერთი სახეობა კი ადამიანისა და ცხოველთა პარაზიტი.

ბაცილა (bacillus ჩხირი) ჩხირისებრი ფორმის ბაქტერია.

ბენტოსი (benthos სიღრმე) წყალსატევების ფსკერზე ბინადარი ორგანიზმების ერთობლიობა.

ბენტოფაგები (benthos სიღრმე, phagos მშთანთქმელი) წყალსატევის ფსკერზე მცხოვრები ორგანიზმებით მკვებავი ცხოველები.

Bakterisidlər (bakterion çöp, caedo öldürürəm) maddələr, onların bakteriyaları məhv etmək qabiliyyətləri vardır. Məs., antibiotiklər, fitonsidlər.

Gəna (cimex lectularius) həşəratlar sinfinin nümayəndəsi. Əsasən bitkilər üçün zərərvericidir, bəzi növləri isə insan və heyvanların parazitidir.

Basila (bacillus çöpü) çöpəbənzər formalı bakteriya.

Bentos (benthos dərinlik) su hövzələrinin dibində yaşayan orqanizmlərin birliyi.

Bentofaqlar (benthos dərinlik, phagos udan, soran) su hövzələrinin dibində yaşayan orqanizmlərlə qidalanan heyvanlar.

ბიოაკუსტიკა (bios სიცოცხლე, akustikos სმენითი) ზოოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს ცხოველების ხმოვან სიგნალიზაციას, მათ ურთიერთობას ბუნებაში (ბიოკომუნიკაციას), ორიენტაციას სივრცეში.

ბიოგენეზი (bios სიცოცხლე, genesis წარმოშობა) თეორია, რომელიც ხსნის ცოცხალი ორგანიზმების წარმოქმნას მხოლოდ ცოცხალი ორგანიზმებისაგან.

ბიოგეოგრაფია (bios სიცოცხლე, ge დედამიწა, grapho ვწერ) მეცნიერების დარგი, რომელიც სწავლობს ცხოველების, მცენარეების და მიკროორგანიზმების დედამიწაზე გავრცელების კანონზომიერებებს.

ბიოგეოსფერო (bios სიცოცხლე, ge დედამიწა, sphaira სფერო) დედამიწის გარსი, რომელშიც კონცენტრირებულია მთელი

Bioakustika (bios həyat, akustikos eşitmə) zoologiyanın sahəsi, heyvanların səsli siqnalizasiyasını öyrənir, onların təbiətdə əlaqəsini (biokommunikasiya), məkanda istiqamətini öyrənir.

Biogenез (bios həyat, genesis yaranma) nəzəriyyədir, canlı orqanizmlərin yalnız canlı orqanizmlərdən yaranmasını izah edir.

Biocoğrafiya (bios həyat, ge yer, grapho yazıram) heyvanların, bitkilərin və mikroorqanizmlərin dünyada yayılması qanunauyğunluqlarını öyrənir.

Biogeosfer (bios həyat, ge yer, sphaira kürə) qısa, onda planetin bütövlükdə canlı kütləsi cəmləşdirilmişdir.

პლანეტის ცოცხალი მასა.

ბიოგეოფიზიკა (bios სიცოცხლე, ge დედამიწა, physis ბუნება) მეცნიერების დარგი, რომელიც სწავლობს დედამიწაზე სიცოცხლესთან დაკავშირებულ ფიზიკურ პროცესებს.

ბიოგეოქიმია (bios სიცოცხლე, ge დედამიწა, chemeia ქიმია) მეცნიერების დარგი, რომელიც ბიოსფეროში მიმდინარე გეოქიმიურ პროცესებში სწავლობს ცოცხალი ორგანიზმების როლს.

ბიოგეოცენოზი (bios სიცოცხლე, ge დედამიწა, koinos) საერთო ნივთიერებების და ენერჯის ცვლით ერთმანეთთან დაკავშირებული ცოცხალი ორგანიზმების (მცენარეების, ცხოველების, მიკროორგანიზმების) და არაცოცხალი კომპონენტების ერთიანი სისტემა.

Biogeofizika (bios həyat, ge yer, physis təbiət) elm sahəsi, yerdə həyatla əlaqədar fiziki prosesləri öyrənir.

Biogeokimya (bio həyat, ge yer, chemeia kimya) elm sahəsi, biosferdə baş verən geokimyəvi proseslərdə canlı orqanizmlərin rolunu öyrənir.

Bigeosenoz (bios həyat, ge yer, koinos) ümumi maddələrin və enerjinin mübadiləsi ilə bir-biri ilə əlaqədar canlı orqanizmlərin (bitkilərin, heyvanların, mikroorqanizmlərin) və cansız komponentlərin vahid sistemi.

ბიოგეოცენოლოგია (bios სიცოცხლე, ge დედამიწა, koinos საერთო, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც სწავლობს ბიოგეოცენოზების კომპონენტებს შორის ურთიერთდამოკიდებულებას.

ბიოკატალიზი (bios სიცოცხლე, katalysis დაშლა) ცოცხალ ორგანიზმებში მიმდინარე ქიმიური რეაქციების დაჩქარება ფერმენტების მეშვეობით.

ბიოკატენა (bios სიცოცხლე; catena ჯაჭვი, უწყვეტი რიგი) ბიოცენოზის კანონზომიერი ცვლა სივრცეში.

ბიოკლიმატოლოგია (bios სიცოცხლე, klima მხარე, logos მოძღვრება) კლიმატური ფაქტორების გავლენის შესწავლა ცოცხალ ორგანიზმებზე.

ბიოკომუნიკაცია (bios სიცოცხლე, communico ვაკავშირებ) ცხოველების ურთიერთობა

Biogeosenologiya (bios həyat, ge yer, koinos ümumi, logos elm) elmdir, biogeosenozların komponentləri arasında qarşılıqlı əlaqəni öyrənir.

Biokataliz (bios həyat, katalysis parçalanma) canlı orqanizmlərdə baş verən kimyəvi reaksiyaların fermentlərin vasitəsilə tezləşdirilməsi.

Biokatena (bios həyat; catena zəncir, ardıcıl sıra) biosenozun məkanda qanunauyğun mübadiləsi.

Bioklimatologiya (bios həyat, klima tərəf, logos elm) iqlim amillərinin canlı orqanizmlərə təsirinin öyrənilməsi.

Biokommunikasiya (bios həyat, communico əlaqələndirirəm) heyvanların əlaqəsi, bir-birinə məlumatın

ერთმანეთთან ინფორმაციის გადაცემა ერთი ან სხვადასხვა სახეობის ცხოველებს შორის სპეციალური სიგნალების მეშვეობით.

ბიოლოგია (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) აერთიანებს მეცნიერებებს ცოცხალი ბუნების, მისი აგებულებისა და ფუნქციების, წარმოშობის, განვითარების, გავრცელების და ურთიერთთანაცხოვრების შესახებ.

ბიოლოგიზმი (bios სიცოცხლე) სოციალური პროცესებისა და მოვლენების დაყვანა ბიოლოგიურ მოვლენებამდე.

ბიოლოგიურად აქტიური ნივთიერებები (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ცოცხალი ორგანიზმის მიერ გამოიმუშავებული ნივთიერებები (მაგ., ჰორმონები), რომლებიც ასტიმულირებენ მის

verilməsi bir və ya müxtəlif növ heyvanlar arasında xüsusi siqnalların vasitəsilə.

Biologiya (bios həyat, logos elm) canlı təbiət, onun quruluşu və funksiyaları, mənşəyi, inkişafı, yayılması və qarşılıqlı həyatı haqqında elmləri birləşdirir.

Biologizm (bios həyat) sosial proseslərin və hadisələrin bioloji hala endirilməsi.

Bioloji aktiv maddələr (bios həyat, logos elm) canlı orqanizm tərəfindən işlənilən hazırlanan maddələr (məs., hormonlar), onlar onun inkişafını və ya funksiyalarını stimullaşdırırlar.

განვითარებას ან ფუნქციებს.

ბიოლოგიური გამოსხივება (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ორგანიზმის მიერ ელექტრომაგნიტური, სითბური და სხვა ბუნების სხივების ინლექციის, აგრეთვე მის მიერ ელექტრომაგნიტური და სხვა ფიზიკური ველების შექმნის მოვლენა.

ბიოლოგიური იზოლაცია (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება; isolation განცალკევება) ორგანიზმების შეჯვარების შეუძლებლობა ბიოლოგიური მიზეზების გამო.

ბიოლოგიური კიბერნეტიკა (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება, kybernetike მართვის ხელოვნება) კიბერნეტიკის განხრა, რომელიც სწავლობს ბიოლოგიურ სისტემებში მართვისა და ინფორმაციის გადამუშავების კანონზომიერებებს.

ბიოლოგიური მეთოდი (bios

Bioloji şüalandırma (bios həyat, logos elm) orqanizm tərəfindən elektromaqnit, istilik və başqa təbii şüaların induksiyasının, o cümlədən onun tərəfindən elektromaqnit və başqa fiziki sahələrin yaradılması halı.

Bioloji izolyasiya (bios həyat, logos elm; isolation təcrid olunma) bioloji səbəblər üzündən orqanizmlərin çarpazlaşdırılmasının mümkünsüzlüyü.

Bioloji kibernetika (bios həyat, logos elm, kybernetike idarəetmə sənəti) kibernetika istiqaməti, bioloji sistemlərdə idarəetmə və informasiyanın işlənilib hazırlanması qanunauyğunluqlarını öyrənir.

Bioloji metod (bios həyat, logos elm, method tədqiqat) zərərli

სიცოცხლე, logos მოძღვრება, methodos კვლევა) მანვე ორგანიზმების რაოდენობის შემცირება სხვა ცხოველების, კერძოდ, მტაცებლების, პარაზიტების (ე.წ. სუპერპარაზიტების) მეშვეობით.

ბიოლოგიური ნაყოფიერება (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ცოცხალი ორგანიზმების ევოლუციურად ჩამოყალიბებული უნარი აანაზღაუროს ბუნებრივი სიკვდილიანობით გამონწვეული დანაკარგი გამრავლების გზით.

ბიოლოგიური პროგრესი (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება, progressus წინსვლა, მატება) ევოლუციის მიმართულება, რომლის დროსაც ცვალებადობას თან სდევს სახეობის აყვავება მისი რიცხოვნობის ზრდა, არეალის გაფართოება და ა.შ.

ბიოლოგიური რეგრესი (bios სი-

ორგანიზმების რიცხვის შემცირება) azaldılması başqa heyvanların, xüsusilə də yırtıcıların, parazitlərin (b.a. superparazitlərin) vasitəsilə.

Bioloji mayalanma (bios həyat, logos elm) canlı orqanizmlərin təkamülü nəticəsində formalaşdırılmış qabiliyyət ki, təbii ölüm üzündən itkini çoxalma yolu ilə ödəsin.

Bioloji tərəqqi (bios həyat, logos elm, progressus irəliləyiş, artım) təkamül istiqaməti, bu zaman dəyişkənliklə bərabər növ çiçəklənir, onun sayı artır, sahəsi genişlənir və s.

Bioloji reqres (bios həyat, logos elm, regressus qayıdış,

ცოცხლე, logos მოძღვრება, regressus დაბრუნება, უკუმოძრაობა) ბიოლოგიური პროგრესის საწინააღმდეგო პროცესი. დამახასიათებელია ინდივიდთა რიცხოვნების მკვეთრი კლება (სრულ გადაშენებამდე)

ბიოლოგიური საათი (bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ცოცხალი ორგანიზმების დროში ორიენტაციის თვისება, უნარი, რაც დაფუძნებულია უჯრედებში მიმდინარე ფიზიკური და ქიმიური პროცესების პერიოდულობაზე.

ბიოლოგიური სიკვდილი (სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ორგანიზმში ნივთიერებათა ცვლის სრული შეწყვეტა, რასაც თან ახლავს ქსოვილებისა და ორგანოების შეუქცევადი ცვლილებები.

ბიომედიცინა (bios სიცოცხლე; medicina მედიცინა) ბიოლოგიურ საფუძვლებზე დაყრდნობილი კლინიკური

qarşılıqlı hərəkət) bioloji tərəqqiyə əks proses. Onun üçün fərdlərin sayının kəskin azalması xarakterikdir (nəslinin tam kəsilməsinə qədər)

Bioloji saat (bios həyat, logoiiss elm) canlı orqanizmlərin zamanda istiqamətlənmə xassəsi, qabiliyyəti, bu da hüceyrələrdə baş verən fiziki və kimyəvi proseslərin dövriliyinə əsaslanmışdır.

Bioloji ölüm (bios həyat, logos elm) orqanizmdə maddələr mübadiləsinin tam dayandırılması, bunu da toxumaların və orqanların dəyişkənliyi müşaiət edir.

Biotəbabət (bios həyat, medicina təbabət, tibb) bioloji əsaslara istinad edən kliniki təbabət

მედიცინა.

ბიონტი (bion ცოცხალი არსება)

ორგანიზმი, რომელიც ევოლუციის პროცესში შეგუებულია განსაზღვრულ გარემოში არსებობას. განარჩევენ ბიონტების მრავალ ფორმას: აერობიონტებს, ჰიდრობიონტებს და ა.შ.

ბიოპოლიმერები (bios

სიცოცხლე, poly მრავალი, meros ნაწილი) მაღალმოლეკულური ბიოლოგიური შენაერთები, რომლებიც წარმოადგენენ ცოცხალი ორგანიზმების სტრუქტურულ ნაწილებს (ცილები, ნუკლეინის მჟავები, პოლისაქარიდები და სხვ.).

ბიოსპელეოლოგია (bios

სიცოცხლე, spelaion მღვიმე, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის მღვიმეებში გავრცელებულ ცოცხალ ორგანიზმებს.

Biont (bion canlı varlık)

orqanizm, tərəqqi prosesində müəyyən mühitdə yaşamağa uyğunlaşmışdır.

Biopolimerlər (bios həyat, poly

çox, meros hissə) yüksək molekullu bioloji birləşmələr, onlar canlı orqanizmlərin struktur hissələrini (zülallar, nuklein turşuları, polisaxaridlər və s.) təqdim edirlər

Biospeleologiya (bios həyat,

spelation mağara, logos elm) elmdir, mağaralarda yayılmış canlı orqanizmləri öyrənir.

ბიოსფერო (bios სიცოცხლე, sphaire სფერო) დედამიწის გარსი, რომლის შედგენილობა, სტრუქტურა და ენერგეტიკა განისაზღვრება ცოცხალი ორგანიზმების ერთობლივი ცხოველქმედებით.

ბიოტა (biota სიცოცხლე) რომელიმე ტერიტორიისათვის დამახასიათებელი ცოცხალ ორგანიზმთა ისტორიულად ჩამოყალიბებული ერთობლიობა.

ბიოტექნია (bios სიცოცხლე, techne უნარი, ოსტატობა) გარეული სასარგებლო ცხოველების მოშენებისა და გამრავლების ღონისძიებათა სისტემა.

ბიოტექნიკა (bios სიცოცხლე, techne უნარი, ოსტატობა) ტექნიკური ხელსაწყოები, რომლებიც განკუთვნილნი არიან ბიოლოგიური კვლევისათვის.

Biosfer (bios həyat, sphaire kürə) yerin qabığı, onun tərkibi, strukturu və energetikası canlı orqanizmlərin birgə canlı hərəkəti ilə müəyyənləşdirilir.

Biota (biota həyat) hər hansı bir ərazi üçün xarakterik canlı orqanizmlərin tarixən formalaşdırılmış vəhdəti.

Biotexniya (bios həyat, techne qabiliyyət, məharət) vəhşi faydalı heyvanların nəslinin artırılma və çoxalma tədbirlərinin sistemi.

Biotexnika (bios həyat, techne qabiliyyət, məharət) texniki alətlər, onlar bioloji araşdırma üçün nəzərdə tutulmuşlar.

ბიოტექნოლოგია (bios სიცოცხლე, techne ხელოვნება, მეცნიერება, logos მოძღვრება) იმ მეთოდების ერთობლიობა, რომელთა საშუალებით იღებენ ადამიანისათვის საჭირო პროდუქტებს (სხვადასხვა წამლებს, ანტიბიოტიკებს).

ბიოტიპი (bios სიცოცხლე, typos ანაბეჭდი, ნიმუში) ორგანიზმების ჯგუფი, რომელთაც გააჩნიათ მსგავსი გენოტიპი და ფენოტიპი (მაგ., კლონი მცენარეებში).

ბიოტოპი (bios სიცოცხლე, topos ადგილი) ბიოსფეროს ნაწილი, რომელსაც გააჩნია ერთგვაროვანი აბიოტური პირობები (კლიმატი, რელიეფი და სხვ.).

ბიოტოქსინები (bios სიცოცხლე, toxikon შხამი) ცოცხალი ორგანიზმების მიერ გამოყოფილი შხამიანი ნივთიერებები.

Biotexnologiya (bios həyat, techne incəsənət, logos elm) həmin metodların vəhdəti, hansıların vasitəsilə insan üçün lazımı məhsullar alınır (müxtəlif dərmanlar, antibiotiklər)

Biotip (bios həyat, typos iz, nümunə) orqanizmlər qrupu, onların oxşar genotipi bə fenotipi vardır (məs., klon bitkilərdə)

Biotop (bios həyat, topos yer) biosferin hissəsi, onun eyni abiotik şərtləri vardır (iqlim, relief və s.)

Biotoksinlər (bios həyat, toxikon zəhər) canlı orqanizmlər tərəfindən ifraz edilən maddələr.

ბიოტროფები (bios სიცოცხლე, trophe კვება) ორგანიზმები, რომლებიც იკვებებიან ცოცხალი ორგანიზმებით.

ბიოფიზიკა (bios სიცოცხლე, physis ბუნება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ცოცხალ ორგანიზმში მიმდინარე ფიზიკურ და ქიმიურ პროცესებს.

ბიოქიმია (bios სიცოცხლე, chemeia ქიმია) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ცოცხალ ორგანიზმებში შემავალი ნივთიერებების ქიმიურ სტრუქტურას.

ბიოცენოზი (bios სიცოცხლე, koinos საერთო) მიკროორგანიზმების, სოკოების, მცენარეებისა და ცხოველების ერთობლიობა, რომლებიც არსებობენ ხმელეთის ან წყალსატევის მეტ-ნაკლებად ერთგვაროვან არეალში.

ბიოციდი (bios სიცოცხლე, caedo ვკლავე) ნივთიერება, რომელიც სპობს ყოველივე

Biotroflar (bios həyat, trophe qida) orqanizmlər, onlar canlı orqanizmlərlər qidalanırlar.

Biofizika (bios həyat, physis təbiət) elm, canlı orqanizmdə baş verən fiziki və kimyəvi prosesləri öyrənir.

Biokimya (bios həyat, chemeia kimya) elm, canlı orqanizmlərə daxil olan maddələrin kimyəvi strukturunu öyrənir.

Biosenoz (bios həyat, koinos ümumi) mikroorqanizmlərin, göbələklərin, bitkilərin və heyvanların vəhdəti, onlar quru və ya su hövzələrinin həmcins sahəsində yaşayırlar.

Biosid (bios həyat, caedo öldürürəm) maddə, bütün canlıları məhv edir.

ცოცხალს.

ბლასტომერები (blastos
ყლორტი, ღივი, meros
ნაწილი) ემბრიონული
უჯრედების ზოგადი
დასახელება.

ბლასტოცისტა (blastos ყლორტი,
ღივი, kystis ბუშტი) ადამიანის
და სხვა ძუძუმწოვრების
ჩანასახის განვითარების
სტადია, რომელიც
წარმოიქმნება
განაყოფიერებული კვერცხის
დაყოფის შედეგად.

ბლასტულა (blastos ყლორტი,
ღივი) მრავალუჯრედიანი
ორგანიზმის ჩანასახის
განვითარების ერთ-ერთი
სტადია.

ბრაქიოზავრები (Brachiosauria)
მეზოზოური ერის ნამარხი
მსხვილი ქვეწარმავალები.

ბრიობიონტები (brion ხავსი, bios
სიცოცხლე) ხავსის საფარის
ბინადრები.

ბუნება არაცოცხალი და

Blastomerlər (blastos cücartı,
meros hissə) embrion
hüceyrələrinin ümumi adı.

Blastosista (blastos cücartı,
kystis şar) insanın və başqa
məməlilərin rüşeyminin
inkişafı mərhələsi,
mayalanmış yumurtanın
bölünməsi nəticəsində
yaranır.

Blastula (blastos cücartı)
çoxhüceyrəli orqanizmin
rüşeyminin inkişafı
mərhələlərindən biri.

Braxiozavrlar (Brachiosauria)
mezozoy dövrün iri
sürünənləri.

Briobionlar (brion şibyə, bios
həyat) şibyə örtüyünün
sakinləri.

Təbiət cansız və canlı aləmin
vəhdəti, qarşılıqlı əlaqə

ცოცხალი სამყაროს ერთიანი, ურთიერთდაკავშირებული სისტემების კომპლექსი (ბიოსფერო, აბიოსფერო, ტექნოსფერო, ანთროპოსფერო და სხვ.).

გადაშენება პროცესი, რომელიც გამონვეულია რეპროდუქციის შეჩერებით ან მკვეთრი დაცემით და მაღალი სიკვდილიანობით, რის შედეგადაც პოპულაციის რიცხოვნება მკვეთრად მცირდება.

გამათრახილებელი

შეფერილობა ზოგიერთი ცხოველის მკვეთრი ფერები, რითიც საკვებად უვარგისი ცხოველები მიანიშნებენ მტაცებლებს ამის შესახებ.

გამეტები (gamete ცოლი, gametes ქმარი) მდედრობითი და მამრობითი სასქესო უჯრედები, კვერცხუჯრედი და სპერმატოზოიდი, რომლებიც ერთმანეთთან შერწყმის საშუალებ-

sistemlərinin kompleksi (biosfer, abiosfer, texnosfer, antroposfer və s.)

Nəsləkəsilmə, reproduksiyanın dayandırılması və ya kəskin aşağı düşməsi ilə və yüksək ölümlə yaranmış bir prosesdir, bunun nəticəsində populyasiyanın sayı çox azalır.

Qoruyucu rəng bəzi heyvanın aydın rəngi, bununla da yem üçün yararsız heyvanlar yırtıcılara bunun haqqında məlumat verirlər.

Qametlər (qamete arvad, gametes ər) dişi və erkək cinsi hüceyrələr, yumurtalar və spermatozoidlər, onlar bir-biri ilə birləşmə nəticəsində ziqota yaradırlar.

ბით წარმოქმნიან ზიგოტას.

გამეტოგენეზი (gamete ცოლი, gametes ქმარი, genesis წარმოშობა) სასქესო უჯრედების წარმოქმნის პროცესი (სპერმატოგენეზი, ოვოგენეზი), რასაც ადგილი აქვს გონადებში.

გამეტოფიტი (gamete ცოლი, gametes ქმარი, phyton მცენარე) სქესობრივი თაობა მცენარეთა სასიცოცხლო ციკლში, რომელიც ვითარდება თაობათა მორიგეობით.

გამეტოციტები (gamete ცოლი, gametes ქმარი, kytos უჯრედი) არადიფერენცირებული უჯრედები – ოვოციტები და სპერმატოციტები, რომელთა გაყოფის შედეგადაც წარმოიქმნება გამეტები.

გამონები (gamos ქორწინება) სასქესო უჯრედებიდან გამოყოფილი ნივთიერებები (გინო და ანდროგამონები),

Qametogenez (gamete arvad, gametes ər, genesis mənşə) cinsi hüceyrələrin yaranması prosesi (spermatogenez, ovogenez), bunun da qonadlarda yeri vardır.

Qametofit (gamete arvad, gametes ər, pyton bitki) bitkilərin həyat dövründə cinsi nəsil, nəsilərin əvəzənməsi ilə inkişaf edir.

Qametositlər (gamete arvad, gametes ər, kytos hüceyrə) qeyri-differensiasiyalı hüceyrələr – ovositlər və spermatositlər, onların bölünməsi nəticəsində qametlər yaranırlar.

Qamonlar (gamos evlilik) cinsi hüceyrələrdən ayrılmış maddələr (gino və androqamonlar), onlar spermatozoidin və

რომლებიც ხელს უწყობენ სპერმატოზოიდისა და კვერცხუჯრედის შერწყმას.

გამსვლელი თევზები

გამრავლებისათვის მალლა მდინარეებში ამავალი (ორაგულისებრნი, ზუთხისებრნი, ქაშაყი და სხვ.) ან მდინარეებიდან ზღვაში მიმავალი (ზოგიერთი კობრისებრი, გველთევზა) თევზი.

განყოფიერება (fertilizatio)

სპერმატოზოიდისა და კვერცხუჯრედის შერწყმის პროცესი, რომლის დროსაც წარმოიქმნება ზიგოტა.

განგური ფრინველებში

ბუმბულის და ძუძუმწოვრებში ბალნის პერიოდული ცვლა.

განვითარების ბიოლოგია ბიო-

ლოგიური მეცნიერება, რომელიც ყოველმხრივ შეისწავლის ორგანიზმების ინდივიდუალური განვითარების

yumurtanın birləşməsinə şərait yaradırlar.

Çıxış balıqları çoxalma üçün

yüksək çaylardan gələn (alabalıq, nərə balığı, siyənək və s.) və ya çaylardan dənizə gələn (bəzi angvillər, ilanabənzər balıqlar) balıqlar.

Mayalanma (fertilizatio)

spermatozoidin və yumurtanın birləşməsi prosesi, bu zaman ziqota yaranır.

Tüktökmə quşlarda tükün və

məməlilərdə tükün dövrü dəyişməsi.

İnkişaf biologiyası bioloji elm,

hərtərəfli orqanizmlərin fərdi inkişafı qanunauyğunluqlarını öyrənir.

კანონზომიერებებს.

განვითარების მანკები ორგანიზმის ნორმალური აგებულებიდან გადახრა, რასაც ადგილი აქვს ემბრიონულ პერიოდში, ხოლო უფრო იშვიათად – დაბადების შემდეგ.

გარეგანი მონელება მონელების ფორმა, როდესაც საკვები ნაწილობრივ ცხოველის სხეულის გარეთ მონელება. ახასიათებთ ობობებს, ფიტოპარაზიტულ ნემატოდებს და ა.შ.

გასტრულა (gaster კუჭი) მრავალუჯრედიანი ცხოველების ემბრიონული განვითარების ერთ-ერთი სტადია.

გასტრულაცია (gaster კუჭი) გასტრულის წარმოქმნის პროცესი.

გეიტონოგამია (geitos მეზობელი, gamos ქორწინება) მცენარის ყვავილის დამტვერვა იმავე მცენარის სხვა ყვავილის

İnkışaf qüsurları orqanizmin normal quruluşundan kənara çıxma, bu da embrion dövründə baş verir və nadir hallarda, - doğuşdan sonra.

Xarici həzm həzmin formasıdır, bu zaman qida qismən heyvanın bədəni xaricində həzm olunur. Hörümçəkləri, fitoparazit nematodları və s. xarakterizə edir.

Qastrela (gaster mədə) çoxhüceyrəli heyvanların embrion inkişafının mərhələlərindən biri.

Qastrulasiya (gaster mədə) qastrulanın yaranması prosesi.

Qeytonoqamiya (geitos qonşu, gamos evlilik) bitkinin çiçəyinin tozlanması eyni bitkinin başqa çiçəyin tozu vasitəsilə.

მტვრის მეშვეობით.

გემელოლოგია (gemellus
წყვილი, logos მოძღვრება)
ბიოლოგიის და მედიცინის
დარგი, რომელიც სწავლობს
ტყუპების წარმოშობას, მათ
მსგავსებას და განსხვავებას.

გენეალოგია (genealogia
საგვარეულო ნუსხა)
დისციპლინა, რომელიც
სწავლობს ადამიანისა და
ცხოველების გვარტომობას,
მათ ისტორიას.

გენების დრეიფი (drift ნელი
დინება) პოპულაციის
გენეტიკური სტრუქტურის
(გენების სიხშირის) ცვლილება
ნებისმიერი შემთხვევითი
მიზეზის შედეგად.

გენერაცია (generatio დაბადება,
გამრავლება) წინა თაობების
ინდივიდების ყველა უშუალო
შთამომავალი.

გენერაციული ორგანოები
(generatio დაბადება,
გამრავლება) გამრავლების

Gemelologiya (gemellus cütlük,
logos elm) biologiyanın və
təbabətin sahəsi, əkilərin
yaranmasını, onların
oxşarlığı və fərqlini öyrənir.

Genealogiya (genealogia irsi
siyahı) intizam, insan və
heyvanların irsini, onların
tarixini öyrənir.

Genlərin dreyfi (drift asta axın)
populyasiyanın genetik
strukturunun (genlərin
sıxlığının) hər hansı təsadüfi
səbəb nəticəsində dəyişikliyi.

Generasiya (generatio, doğum,
çoxalma) ötən nəslin
fərdlərinin bütün birbaşa
nəslı.

Generativ orqanlar (generatio
doğum, çoxalma) çoxalma
orqanları.

ორგანოები.

გენეტიკა (genesis წარმოშობა)

მეცნიერების დარგი,
რომელიც შეისწავლის
ორგანიზმების
მემკვიდრულობისა და
ცვალებადობის
კანონზომიერებებს.

გენეტიკური ანალიზი (genesis
წარმოშობა, analysis დაშლა,
დანაწევრება) ორგანიზმის
მემკვიდრული ცვლილებების
შემსწავლელი მეთოდების
ერთობლიობა.

გენეტიკური ბალანსი (genesis
წარმოშობა; balance სასწორი)
გენების, ქრომოსომების და
გენომების განონასწორე-
ბული ერთობლიობა
გამეტებსა და ზიგოტაში.

გენეტიკური ბანკი (genesis წარ-
მოშობა) ცხოველების და მცე-
ნარეების სხვადასხვა ქსოვი-
ლების, ორგანოების, სომატუ-
რი და სასქესო უჯრედების და
სხვ. სპეციალური საცავი.

Genetika (genesis mənşə) elm
sahəsi, orqanizmlərin
irsiyyəti və dəyişkənlik
qanunauyğunluqlarını
öyrənir.

Genetik analiz (genesis mənşə,
analysis parçalanma,
hissələrə ayrılma) orqanizmin
irsi dəyişkənliklərini öyrənən
metodlar birliyi.

Genetik balans (genesis mənşə;
balance tarazlıq) genlərin,
xromosomların və
genomların qametlərdə və
ziqotada tarazlaşdırılmış
birliyi.

Genetik bank (genesis mənşə)
heyvanların və bitkilərin
müxtəlif toxumalarının,
orqanlarının, somatik və cinsi
hüceyrələrinin və başqa
xüsusi ehtiyatı.

გენეტიკური კოდი (genesis წარმოშობა, code პირობითი შემოკლებების ნაკრები) გენეტიკური ინფორმაციის დაშიფრვის სისტემა.

გენი (genos დაბადება, წარმოშობა) მემკვიდრული ინფორმაციის სტრუქტურული და ფუნქციური ელემენტარული ერთეული, რომელიც წარმოადგენს ბირთვის დნმ-ის (ზოგიერთი ვირუსის რნმ-ის) მოლეკულის მონაკვეთს, ლოკუსს.

გენიტალიები (gigno წარმოშობა, ვბადებ) სასქესო ორგანოები.

გენოთერაპია (genos და ბადება, წარმოშობა, therapeia მკურნალობა) „ავადმყოფი გენების“ მკურნალობა.

გენომი (genos დაბადება) გენტა ერთობლიობა, რომელიც დამახასიათებელია ამა თუ იმ სახეობის ორგანიზმის ქრომოსომთა ჰაპლოიდური კომპლექტისათვის.

Genetik kod (genesis mənşə, code şərti azalmaların toplumu) genetik məlumatın şifrələnmə sistemi.

Gen (genos doğuş, yaranma) irsi məlumatın struktur və funksional elementar vahidi, nüvənin DNT (bəzi virusların RNT) molekulyar sahəsini, lokusu təqdim edir.

Genitaliyalar (gigno yaradırım, doğuram) cinsi orqanlar.

Genoterapiya (genos doğuş, mənşə, therapia müalicə) “xəstə genlərin” müalicəsi.

Genom (genos doğuş) genlərin birliyi, bu və ya digər növ orqanizmin xromosomlarının paploid komplekti üçün xarakterikdir.

გენომური მუტაციები (genos დაბადება; mutatio ცვლილება) კარიოტიპში ქრომოსომების რაოდენობის დარღვევა.

გენოტიპი (genos დაბადება, typos ანაბეჭდი, ნიმუში) ამა თუ იმ ინდივიდისათვის დამახასიათებელი ალელური გენების ერთობლიობა.

გენოფენები (genos დაბადება, წარმოშობა, phaino ვერგვინება, ვავლენ) ერთი და იმავე გენოტიპის რეაქციის ტიპები.

გენოფონდი (genos დაბადება, წარმოშობა, fond დაარსება, საფუძველი) სახეობის ან პოპულაციის გენების ერთობლიობა ამ ჯგუფის ორგანიზმებისათვის დამახასიათებელი მუტაციის სიხშირით.

გენური მუტაციები მულაუნდებიან მოლეკულურ დონეზე. მათი საფუძველია დნმ-ის მოლეკულების ცვლილებები.

გენური ინჟინერია (genos

Genom mutasiyalari (genos doğuş; mutation dəyişkənlik) kariotipdə xromosomların sayının pozulması.

Genotip (doğuş, typos iz, nümunə) bu və ya digər fərd üçün xarakterik allel genlərin birliyi

Genofenlər (genos doğuş, mənşə, phaino göstərirəm, ayırd edirəm) eyni genotipin reaksiya tipləri.

Genofond (genos doğuş, mənşə, fond təməl qoyma, əsas) növün və ya populyasiyanın genlərinin birliyi bu qrup orqanizmlər üçün xarakterik mutasiya tezliyi ilə.

Gen mutasiyalari mollekul səviyyəsində müşahidə olunurlar. Onların əsası DNT mollekillarının dəyişkənliyidir.

Gen mühəndisliyi (genos

დაბადება, წარმოშობა,
enginery მექანიკური
მონყობილობა, მანქანები)
ორგანიზმიდან (უჯრედიდან)
გენების გამოყოფა, გენებზე
მანიპულაციების
განხორციელება და სხვა
ორგანიზმებში შეყვანა.

გეოფილები (ge მიწა, დედამიწა,
phileo მიყვარს) ორგანიზმები
(ჩვეულებრივ, ცხოველები),
რომელთა სასიცოცხლო
ციკლის ერთი ნაწილი
აუცილებლად მიმდინარეობს
ნიადაგში (მაგ., მაისის ხოჭოს
მატლები და ჭუპრები).

გეოქსენები (ge მიწა, დედამიწა,
xenos უცხო) ცხოველები,
რომლებიც მიწაში პოულობენ
დროებით თავშესაფარს
(ტარაკანისებრნი,
მღრღნელები და სხვ.).

გეოჰელმინთები (ge მიწა, დედა-
მიწა, helmins ჭია) პარაზიტული
ჭიები, რომელთა განვითარე-
ბის ერთ-ერთი ფაზა ნიადაგში

doğuş, mənşə, enginary
mexaniki quruluş, maşınlar)
orqanizmdən (hüceyrədən)
genlərin ayrılması, genlər
üzərində
manipulyasiyalarının həyata
keçirilməsi və başqa
orqanizmlərə daxil edilməsi.

Geofillər (ge torpaq, yer, phileo
sevirəm) orqanizmlər, əgər
onların həyat mərhələsinin
bir hissəsi mütləq torpaqda
davam edirsə (məs., my
böcəyinin sürfələri)

Geoksenlər (ge torpaq, yer,
xenos yad) heyvanlar, onlar
torpaqda müvəqqəti
sığınacaq tapırlar
(tarakanabənzərlər,
gəmiricilər və s.)

Geohelmintlər (ge torpaq,
helmins qurd) parazit qurdlar,
onların inkişaf mərhələsindən
biri torpaqda baş verir.

მიმდინარეობს.

გველგესლასებრნი (Viperidae)
ქვენარმავეალთა კლასის,
გველების რიგის ერთ-ერთი
ოჯახია. მოიცავს 58 სახეობას.

გველები (Serpentes. Ophidia)
ქვენარმაველების ანუ
რეპტილიების კლასის ერთ-
ერთი რიგი. ცნობილია 3000-
მდე სახეობა, მათგან
დაახლოებით 400 შხამიანია.

გველის შხამი შხამიანი გველების
სანერწყვე ჯირკვლების
ტოქსიკური გამონაყოფი. ეს
არის უფერო, მოყვითალო ან
მომწვანო ფერის სითხე.
შეიცავს ალბუმინებს,
გლობულინებს, ფერმენტებს,
მარილებს და სხვა.

გველხოკერა (Ophisaurus apodus)
უფეხო ხელიკი, 1,5 მ-მდე
სიგრძის. საქართველოში
თითქმის ყველგან გვხვდება.
იკვებება მწერებით და
მოლუსკებით.

ვიგანტოზავრი (gigantos

Gürzələr (viperidae) sürünənlər
sinfinin, ilanlar sırasının
ailəsindən biri. 58 növdən
ibarətdir.

İlanlar (Serpentes. Ophidia)
sürünənlərin, yəni reptilyalar
sinfinin sıralarından biri.
3000-ə qədər növü
məlumdur, onlardan 400-ü
zəhərlidir.

İlan zəhəri zəhərli ilanların
tüpürcək vəzlərinin toksiki
ifrazı. Bu, rəngsiz, sarımtıl və
ya yaşılımtıl rəngdə mayedir.
Albümünlərdən,
qlobulinlərdən,
fermentlərdən, duzlardan və
s. ibarətdir.

Koramal (ophisaurus apodus)
ayaqsız kərtənkələ, 1,5metrə
qədər uzunluğunda.
Gürcüstanda demək olar ki,
hər yerdə təsadüf olunur.
Həşəratlar və mollüsklərlə
qidalanır.

Qiqantozavr (gigantos

ბუმბერაზი, საუროს ხვლიკი)

35 მ-მდე სიგრძის

გადაშენებული ქვენარმავალი
დინოზავრების ჯგუფიდან.

გიგანტოპითეკი (Gigantopithecus)

უმალესი პრიმატების

გადაშენებული

წარმომადგენელი.

გინანდრია (gyne ქალი, aner

მამაკაცი) ქალებში მეორეული

მამრობითი სასქესო ნიშნების

განვითარება.

გლოქიდები (glochis ისრის

წვერი, ეკალი) მტკნარი წყლის

ორსაგდულიანი მოლუსკების

პარაზიტული მატლები.

ბინადრობენ თევზების

ლაყუჩებსა და კანზე.

გრამიციდინი ანტიბიოტიკი,

რომელსაც გამოყოფენ

ნიადაგის ბაქტერიები.

დაბერება ორგანიზმის

ასაკობრივი ცვლილებების

კანონზომიერი პროცესი.

დამტვერვა მცენარის ყვავილის

მტვრის მარცვლების

bumberaz, Sauro

kærtänkələsi) 35 m-ə qədər

uzunluğunda nəslə kəsilməmiş

sürünən dinozavrlar

qrupundan.

Qiqantopitek

(Gigantopithecus) ən ali

primatların nəslə kəsilməmiş

nümayəndəsi.

Ginandria (gyne qadın, aner

kişi) qadınlarda ikincili kişi

cinsinin əlamətlərinin

inkişafı.

Qlokidlər (glochis oxun ucunu,

tikan) şirin suyun ikitaylı

mollüsklərin parazit qurdları.

Balıqların qəlsəmələri və

dərisində yaşayırlar.

Qramisidin antibiotik, torpağın

bakteriyalarını ayırır.

Qocalma orqanizmin yaş

dəyişikliklərinin

qanunauyğun prosesi.

Tozlandırma bitki çiçəyinin

toz hissəciklərinin dişiciyin

მოხვედრა ბუტკოს დინგზე.
ყვავილოვან მცენარეთა
სქესობრივი გამრავლების
ფორმა.

დანანევრება განაყოფიერებული
კვერცხუჯრედის (ზიგოტის)
თანმიმდევრული მიტოზური
დაყოფა ბლასტომერებად,
რის შედეგადაც იგი
(კვერცხუჯრედი) მოცულობაში
არ მატულობს.

დარვინიზმი დედამიწის
ორგანული სამყაროს
ევოლუციის (განვითარების)
თეორია, მოძღვრება,
რომელიც ჩამოაყალიბა
დარვინმა.

დეგენერაცია (degenero
გადავგვარდები) ორგანოთა
ან ქსოვილთა სტრუქტურის
გამარტივება ონტოგენეზში.
მაგ., ბაყაყის თავკომბალას
კულის გაქრობა.

დეგრადაცია (de გამოყოფა,
გამოცალკეება, gradus
საფეხური) ცხოველებისა და

tacina düşməsidir. Çiçəkli
bitkilərin cinsi çoxalma
forması.

Hissələrə bölünmə mayalanmış
yumurtanın (ziqotanın)
blastomerlərə ardıcıl mitoz
bölünməsi və bunun
nəticəsində yumurta
hüceyrəsi öz həcmində
artmır.

Darvinizm yerin üzvi aləminin
təkamül (inkişafı)
nəzəriyyəsidir, Darvinin
formalaşdırdığı elm.

Degenerasiya (degenero
pozulmuş) orqanların və ya
toxumaların strukturunun
ontogenezlərdə
sadələşdirilməsi. Məs.,
qurbağanın quyruğunun yoxa
çıxması.

Deqradasiya (de ayrılma,
gradus pillə) heyvanların və
bitkilərin morfoloji və

მცენარეების
მორფოლოგიური და
ფუნქციური მაჩვენებლების
გამარტივება არსებობის
პირობების შეცვლის გამო.

დევიაცია (deviatio გადახრა)
ორგანოების ფილოგენეზური
ცვლილება, რაც განპირო-
ბებულია მათი ინდივიდუ-
ალური განვითარების
რომელიმე შუალედური
სტადიის შეცვლით.

დებაგრეგაცია (des უარყოფა,
მოსპობა, მოშორება,
aggregation შეერთება,
მიერთება) მრავალუჯრედიანი
სტრუქტურის, აგრეგატის
დაშლა შემადგენელ
ნაწილებად.

დებინსექცია (des უარყოფა,
მოსპობა, მოშორება, insecta
მწერი) ფეხსახსრიანებთან
ბრძოლის მეთოდი და
ღონისძიება.

დებოქსირიბონუკლეინის მუავა
(დნმ) ნუკლეინის მუავების

funksional göstəricilərin
sadələşdirilməsi şərtlərinin
dəyişdirilməsinə görə.

Deviasiya (deviation əyilmə)
orqanların filogenez
dəyişikliyi və bu da onların
fərdi inkişafının hər hansı bir
aralıq mərhələsinin
dəyişdirilməsinə səbəb olur.

Dezaqreqasiya (des inkar,
məhvətmə, ayırma,
aggregation birləşmə)
çoxhüceyrəli strukturun,
aqreqatın tərkib hissələrə
parçalanması.

Dezinseksiya (des inkar,
məhvətmə, ayırma, insect
həşərat) buğumayaqlılarla
mübarizə metodu və tədbiri.

Dezoksiribonuklein turşusu
(DNT) nuklein turşularının
tiplərindən biridir, onun canlı

ერთ-ერთი ტიპი, რომელსაც უნივერსალური გავრცელება აქვს ცოცხალ სამყაროში. იგი შედგება ნუკლეოტიდებისაგან.

დეიტეროტოკია (deuteros მეორე, შემდგომი, tokos მშობირობა) პართენოგენეზური თაობა, რომელიც შედგება ორივე სქესის ორგანიზმებისაგან.

დეკაპიტაცია (decapitatio თავის მოკვეთა) ექსპერიმენტული ცხოველებისათვის თავის მოკვეთა.

დემინუსია (Deminutio შემცირება) ქრომოსომის ერთი ნაწილის დაკარგვა მეიოზის ან მიტოზის პროცესში.

დენდრარიუმი (dendron ხე) ტერიტორია, სადაც ხდება ხემცენარეების კულტივირება.

დენდროლოგია (dendron ხე, logos მოძღვრება) ბოტანიკის დარგი, რომელიც იკვლევს ხეებისა და ბუჩქნარი მცენარეების მორფოლოგიას, ფიზიოლოგიას, გეოგრაფიას

აღმდამო universal yayılması var. O, nukleotidlərdən ibarətdir.

Deyterotokiya (deuteros ikinci, növbəti, tokos doğuş) partenogenez nəsil, hər iki cinsin orqanizmlərindən ibarətdir.

Dekapitasiya (decapitation başının kəsilməsi) eksperiment heyvanlarının başının kəsilməsi.

Deminusiya (deminutio azalma) xromosomun bir hissəsinin meyoz və ya mitoz prosesində itirilməsi.

Dendrarium (Dendron ağac) ağac-bitkilərin kultivasiyası baş verən ərazi.

Dendrologiya (Dendron ağac, logos elm) botanikanın sahəsi, ağacların və kolluq bitkilərinin morfolojiyasını, fiziolojiyasını, coğrafiyasını və s. öyrənən elm.

და ა.შ.

დერმა (derma კანი) ადამიანისა და ხერხემლიანი ცხოველების კანის ნაწილი, რომელიც განლაგებულია ეპიდერმისის ქვეშ.

დეფიშენსი (defi ciency უკმარისობა, დეფიციტი) ქრომოსომის ბოლო მონაკვეთის მონყვეტა და დაკარგვა.

დიგესტია (digestio) საჭმლის მონელება.

დიზიგოტური (dis ორი, ორჯერ, zygotos შერწყმული, შეერთებული) ორკვერცხიანი (ანუ არაიდენტური) ტყუპები.

დიკარიონი (dis ორი, ორჯერ, karyon ბირთვი) ორბირთვიანი უჯრედი, რომელიც წარმოიქმნება უჯრედების შერწყმის ან ენდომიტოზის შედეგად.

დნმ დემოქსირიბონუკლეინის მუავა.

დოლიქომორფული (dolichos გრძელი, morphe ფორმა)

Derma (derma dəri) insanın və onurğalı heyvanların dərisinin epidermisin aşağısında yerləşən hissəsi.

Defişens (defi ciency çatışmazlıq, qıtlıq) xromosomun axır sahəsinin kəsilməsi və itirilməsi.

Digestiya (digestio) yeməyin həzm edilməsi.

Diziqotik (dis iki, iki dəfə, zygotas birləşmiş) ikihüceyrəli (yəni qeyri-identik) əkilər

Dikarion (dis iki, iki dəfə, karyon nüvə) ikinüvəli hüceyrə, hüceyrələrin birləşməsi və ya endometrioz nəticəsində yarađır.

DNT dezoksiribon nuklein turşusu.

Dolikomorfik (dolichos uzun, morphe forma) insanın antropoloji tipi, onu ensiz

ადამიანის
ანთროპოლოგიური ტიპი,
რომელსაც ახასიათებს ვიწრო
სხეული და გრძელი
კიდურები.

დომესტიკაცია (domesticus შინა-
ური) გარეული ცხოველების
მოშინაურება.

ეგზოტები (exotikos უცხო) ამა თუ
იმ არეალისათვის უცხო
შემოტანილი მცენარეები და
შემოყვანილი ცხოველები.

ეკოლოგია (oikos ადგილსამყოფელი, logos მოძღვრება) ბიო-
ლოგიის დარგი, რომელიც
სწავლობს ორგანიზმებისა და
გარემოს ურთიერთდამოკი-
დებულებას.

ეკოლოგიური ფაქტორები (oikos
ადგილსამყოფელი, factor
მწარმოებელი) ბუნებრივი
გარემოს კომპონენტები,
რომლებიც გავლენას ახდენენ
ორგანიზმის, პოპულაციის
მდგომარეობასა და
თვისებებზე.

bədən və uzun əl-ayaqlar
xarakterizə edir.

Domestikasiya (domesticus ev)
çöl heyvanlarının
əhlilləşdirilməsi.

Eqzotlar (exotikos yad) bu və
ya digər areal üçün xaricdən
daxil edilmiş bitkilər və
heyvanlar.

Ekologiya (oikos yer, logos
elm) biologiyanın sahəsi,
orqanizmlərin və ətraf
mühitin qarşılıqlı
yanaşmasını öyrənir.

Ekoloji amillər (oikos yer,
factor istehsalçı) təbii ətraf
mühitin komponentləri,
orqanizmin, populyasiyanın
vəziyyətinə və xassələrinə
təsir göstərir.

ეკოტოპი (oikos ადგილსამყოფელი, topos ადგილი) ამა თუ იმ თანასაზოგადოების ცხოვრების ადგილი, არეალი.

ეკოციდი (oikos ადგილსამყოფელი, caedo ვკლავ) ცოცხალი ორგანიზმების ადგილსამყოფელის, საცხოვრებლის დანაშაულებრივი განადგურება.

ელიმინაცია (elimino გარეთ გამოძევს) 1. ორგანიზმიდან მავნე პროდუქტების განდევნა. 2. უჯრედების, ქრომოსომების თუ დროებითი ორგანოიდების გაქრობა.

ემბრიოლოგია (embryon ჩანასახი, logos მოძღვრება) ბიოლოგიის ნაწილი, რომელიც სწავლობს ჩანასახის განვითარებას.

ემბრიონი (embryon ჩანასახი) ცხოველებისა და ადამიანის ჩანასახი.

ემიგრაცია (emigro გადავსახლები) ორგანიზმის გადასახ-

Ekotop (oikos yer, topos yer) bu və ya digər həmictimaiyyətin həyatının yeri, sahəsi.

Ekosid (oikos yer, caedo öldürürəm) canlı orqanizmlərin yerinin, yaşayış yerinin məhv edilməsi.

Eliminasiya (elimino çölə çıxarıram) 1. Orqanizmdən zərərli məhsulların izlənilməsi. 2. Hüceyrələrin, xromosomların və ya müvəqqəti orqanoidlərin yox olması.

Embriologiya (embryon rüşeym, logos elm) biologiyanın hissəsi, rüşeymin inkişafını öyrənir.

Embrion (embryon rüşeym) heyvanların və insan rüşeymi.

Emiqrasiya (emigro başqa yerə köçürəm) orqanizmin bir

ლება ერთი ადგილიდან მეორეში.

ემპერიპოლეზი (emperipolesis)

უჯრედის შეჭრა მეორე უჯრედის ციტოპლაზმაში.

ენტომოლოგია (entoma მწერი, logos მოძღვრება) მეცნიერება მწერების შესახებ.

ერითროციტი (erythros წითელი, kytos უჯრედი) სისხლის წითელი უჯრედი, რომელიც შეიცავს ჰემოგლობინს.

ესტროგენები (oestrus მძუვნობა, genos წარმოშობა) სტეროიდული ბუნების ჰორმონები.

ექოლოკაცია (echo გამოძახილი, locatio განლაგება) ზოგიერთი ცხოველის უნარი გამოსცეს და მიიღოს არეკლილი მაღალი სიხშირის ბგერითი სიგნალები.

ექსკრეტი (excretum გამოყოფილი) ნივთიერებათა ცვლის საბოლოო პროდუქტი, რომელიც განიდევენება ორგანიზმიდან.

yerdən ikinciyə köçməsi.

Emperipolez (emperipolesis) hüceyrənin ikinci hüceyrənin sitoplazmasına daxil olması.

Entomologiya (entoma həşərat, logos elm) həşəratlar haqqında elm.

Eritrosit (erythros qırmızı, kytos hüceyrə) qanın qırmızı hüceyrə, hemoqlobindən ibarətdir.

Estrogenlər (oestrus nəərə, genos əmələ gəlmə) steroid təbiətin hormonları.

Ekolokasiya (echo nida, location yerləşmə) bəzi heyvanın bacarığıdır ki, əks-səda verən yüksək sız səs siqnallarını buraxsın və alsın.

Ekskret (excretum ayrılmış) maddələrin mübadiləsinin yekun məhsulu, orqanizmdən təqib olunur.

ექსტრავაზატი (extra გარეთ, vas სისხლძარღვი) სისხლძარღვებიდან ქსოვილებში გადასული სისხლი.

ექტოპარაზიტები (ektos გარეთა, parasitos ვინც სხვის ხარჯზე იკვებება) პარაზიტები, რომლებიც მასპინძლის კანზე, თმის საფარველზე პარაზიტობენ (მაგ., ტილი).

ექტოპლაზმა (ektos გარეთა, plasma გამოძერწილი, გაფორმებული) უჯრედის ციტოპლაზმის გარეთა, უფრო მკვრივი შრე.

ვეტერინარია (veterinaria) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ცხოველთა დაავადებებს, მათი პროფილაქტიკისა და მკურნალობის მეთოდებს.

ვიკარიატი (vicarius შემცვლელი) მოვლენა, რომლის დროსაც მცენარეებისა და ცხოველების ახლო სახეობები ცხოვრობენ ერთი გეოგრაფიული ტერიტორიის სხვადასხვა

Ekstravazat (extra xarici, vas qan-damar) qan-damarlardan toxumalara keçmiş qan.

Ektoparazitlər (ektos xarici, parasites başqasının xərcinə qidalanan) sahibinin dərisində, saç örtüyündə parazitlik edirlər (məs., bit).

Ektoplazma (ektos xarici, plasma düəzldilmiş, tərtib edilmiş) hüceyrənin sitoplazmasının xarici, daha möhkəm qatı.

Baytarlıq (veterinaria) heyvanların xəstəliklərini, onların profilaktikasını və müalicə metodlarını öyrənən elm.

Vikariat (vicarious əvəzedən) hadisə, bu zaman bitkilər və heyvanların yeni növləri bir coğrafi ərazinin müxtəlif ekoloji şərtlərində yaşayırlar.

ეკოლოგიურ პირობებში.

ვიროგენია (virus შხამი, geneia შექმნა, წარმოქმნა) ვირუსისა და უჯრედის თანაცხოვრების ფორმა.

ვირულენტობა (virulentus შხამი-ანი) რომელიმე მიკროორგანიზმის პათოგენობის ანუ დაავადების გამონვევის ინტენსივობის უნარი.

ვირუსები (virus შხამი) მიკროორგანიზმების ერთ-ერთი ჯგუფი, რომელიც მხოლოდ ცოცხალ უჯრედებში მრავლდება ანუ ობლიგატური პარაზიტია.

ვიტალიზმი (vitalis ცოცხალი) სწავლება ბიოლოგიაში, რომლის მომხრეები თვლიან, რომ ყველა ორგანიზმს ახასიათებს განსაკუთრებული არამატერიალური „სასიცოცხლო ძალა“.

ვოლონტიორი (volontaire მოხალისე). სხვადასხვა სამეცნიერო ექსპერიმენტებში ნებაყოფლობით მონაწილე პირი.

Virogeniya (virus zəhər, geneia yaratma, əmələ gətirmə) virus və hüceyrənin birlikdə yaşamaq qabiliyyəti.

Virulentlik (virulentus zəhərli) hər hansı bir mikroorqanizmin patogenlərinin, yəni xəstəliklərinin yaradılmasının intensivlik qabiliyyəti.

Viruslar (virus zəhər) mikroorqanizmlərin qruplarından biri, hansı ki, yalnız canlı hüceyrələrdə çoxalır, yəni obliqat parazitdir.

Vitalizm (vitalis canlı) biologiyada tədris, onun tərəfdarları hesab edirlər ki, bütün orqanizmləri xüsusi qeyri-maddi “həyat qüvvəsi” xarakterizə edir.

Volontyor (volontaire həvəskar) müxtəlif elmi eksperimentlərdə könüllü iştirak edən şəxs.

ზანდაროზი იგივე კუდუსუნის ჯირკვალი. ფრინველების კანის ერთადერთი ჯირკვალი, განლაგებული კუდუსუნთან.

ზეტქრომოსომა (Z – Qhromosom) Y –ქრომოსომის აღნიშვნა მდედრობითი ჰეტეროგამეტურობის შემთხვევაში.

ზიგოტა (zygotes შერწყმული, შეერთებული) ორი სასქესო უჯრედის (გამეტების), სპერმატოზოიდისა და კვერცხუჯრედის ბერთვების შერწყმით მიღებული უჯრედი.

ზოობენტოსი (zoon ცხოველი, benthos სიღრმე) იმ ცხოველების ერთობლიობა, რომლებიც ცხოვრობენ მტკნარი და მლაშე წყალსატევების ფსკერზე.

ზოოგეოგრაფია (zoon ცხოველი, ge დედამიწა, grapho ვწერ) ზოოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს როგორც თანამედროვე, ისე წარსული ეპოქების ცხოველების ეკოლოგიური დაჯგუფებების

Zandaroz aynı ilə vəz. Quşun dərisinin yeganə vəzidir, bel çıxıntısının yaxınlığında yerləşmişdir.

Zetxromosom (Z- Qhromosom) Y – xromosomun qadın heteroqametliliyinin halında qeyd edilməsi.

Ziqota (zygotes birləşdirici) iki cinsi hüceyrənin (qametlərin) spermatozoidin və yumurtanın nüvələrinin birləşməsi ilə alınmış hüceyrə.

Zoobentos (zoon heyvan, benthos dərinlik) heyvanların birliyi, onlar şirin və duzlu su hövzələrinin dibində yaşayırlar.

Zoocoğrafiya (zoon heyvan, ge yer, grapho yazıram) zoologiyanın sahəsi. Müasir, eləcə də keçmiş dövrlərin heyvanlarının yerdə ekoloji qruplaşdırılması.

გავრცელებას დედამიწაზე.

ზოოლოგია (zoon ცხოველი, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის ცხოველთა სამყაროს.

ზოომასა (zoon ცხოველი, massa ნაჭერი, გუნდა) ეკოსისტემის ან მისი რომელიმე ნაწილის საზღვრებში ყველა ცხოველის ჯამური მასა.

ზოონოზები (zoon ცხოველი, nosos დაავადება) დაავადებები, რომლებიც დამახასიათებელია მხოლოდ ცხოველებისათვის.

ზოოპათოლოგია (zoon ცხოველი, pathos ავადმყოფობა, ტანჯვა, ლოგოს მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც სწავლობს ცხოველთა დაავადებებს.

ზოოპლანქტონი (zoon ცხოველი, plankton მოხეტიალე) პლანქტონის შემადგენელი ნაწილი.

Zoologiya (zoon heyvan, logos elm) heyvanlar aləmini öyrənən elm.

Zookütlə (zoo heyvan, massa kəsik, dəstə) ekosistemin və ya onun hər hansı bir hissəsinin hüdudlarında bütün heyvanlarının ümumi kütləsi.

Zoonozlar (zoon heyvan, nosos xəstəlik) yalnız heyvanlar üçün xarakterik xəstəliklər.

Zoopatologiya (zoon heyvan, pathos xəstəlik, əziyyət, logos elm) heyvanların xəstəliklərini öyrənən elm.

Zooplankton (zoon heyvan, plankton səyyar) planktonun tərkib hissəsi.

ზოოსემიოტიკა (zoon ცხოველი, semeion ნიშანი) ცხოველების ადამიანთან ურთიერთობის საკომუნიკაციო სისტემა, რაც მდგომარეობს ცხოველები-სათვის სხვადასხვა ნიშნების და ფიგურების შესწავლაში.

ზოოსპორა (zoon ცხოველი, spora თესლი) უმდაბლეს მცენარეთა და სოკოების უჯრედები, რომლებიც შოლტების დახმარებით აქტიურად მოძრაობენ წყალში.

ზოოტექნია (zoon ცხოველი, techne ხელოვნება, ოსტატობა) მეცნიერება სასოფლო-სამეურნეო ცხოველების გამრავლებაზე, კვებაზე, შენახვასა და სწორ გამოყენებაზე მეცხოველეობის პროდუქციულობის ამაღლების მიზნით.

ზოოფაგები (zoon ცხოველი, phago ვჭამ, ვშთანთქავ) ცხოველები, რომლებიც იკვებებიან მხოლოდ სხვა

Zoosemiotika (zoon heyvan, semeion əlamət) heyvanların insanla ünsiyyətin kommunikasiya sistemi, bu da heyvanlar üçün müxtəlif əlamətlərin və fiqurların öyrənilməsindən ibarətdir.

Zoospora (zoon heyvan, spora toxum) çürümüş bitkilərin və göbələklərin hüceyrələri, onlar qamçılıarın köməklisi ilə suda aktiv hərəkət edirlər.

Zootexniya (zoon heyvan, techne məharət, incəsənət) kənd-təsərrüfat heyvanlarının çoxalması, qidalanması, saxlanılması və düzgün istifadəsi üzrə heyvandarlığın məhsuldarlığının artırılması məqsədilə.

Zoofaqlar (zoon heyvan, phago yeyirəm, uduram) yalnız başqa heyvanlarla qidalanırlar.

ცხოველებით.

ზოოქორია (zoon ცხოველი, choreo ვერცხლდები) ნაყოფისა და თესლის გავრცელება ცხოველის მიერ.

თავის ტვინი (encephalon) ადამიანისა და ცხოველების ნერვული სისტემის ცენტრალური ორგანო. უზრუნველყოფს ორგანიზმის ყველა სასიცოცხლო ფუნქციის რეგულაციას, ფსიქიკურ ფუნქციებს და აზროვნებას.

თანატომი (thanatos სიკვდილი) ცხოველების დამცველობითი ქცევითი რეაქცია – სიკვდილის იმიტაცია.

თებოს ჯირკვლები ზოგ ძუძუმწოვარში: კანის ჯირკვლები, რომლებიც გამოყოფენ ცხიმოვან ნივთიერებას.

თევზები (Pisces) წყლის ხერხემლიანებია. უმეტესობა სუნთქავს ლაყურებით, ნაწილი კი ლაყურებით და ე.წ. ფილტვებით.

Zooxoriya (zoon heyvan, choreo yayımlanırım) meyvənin və toxumun heyvan tərəfindən yayılması.

Beyin (encephalon) insan və heyvanların sinir sisteminin mərkəzi orqanı. Orqanizmin bütün həyat funksiyasının tənzimlənməsini, psixi funksiyalarını və təfəkkürü təmin edir.

Tanatoz (thanatos ölüm) heyvanların müdafiəedici davranış reaksiyası – ölümün imitasiyası.

Tebo vəzləri bəzi məməlilərdə: dərinin vəzləri, onlar piy maddələrini ayırırlar.

Balıqlar (Pisces) su onurğalıları. Əsasən qəlsəmə ilə nəfəs alırlar, bir hissəsi isə qəlsəmələrlə və b.a. ağciyərlərlə tənəffüs edirlər.

თერმოფილები (therme სითბო, სიყვ, philia სიყვარული) ორგანიზმები, რომელთა ზრდის ოპტიმალური ტემპერატურული ზონა 500 – 600C-ია.

თერმოფობები (therme სითბო, სიყვ, phobos შიში) ორგანიზმები, რომლებიც ერიდებიან მაღალი ტემპერატურის პირობებს.

თირკმელი (ren) ხერხემლიანების შარდის გამომყოფი წყვილი ორგანო.

თრომბოციტი (thrombos შენადედი, ლეკერტი, kytos უჯრედი) მცირე ზომის უბირთვო უჯრედი.

თრომბოციტოზი (thrombos შენადედი, kytos უჯრედი, osis მდგომარეობა) პერიფერიულ სისხლში თრომბოციტების რაოდენობის მომატება.

თრომბოციტოპენია (thrombos შენადედი, kytos უჯრედი, penia ნაკლებობა) პერიფერიულ სისხლში თრომბოციტების

Termofillər (therme istilik, philia sevgi) orqanizmlər, onlar optimal temperature zonası 500-600C-dir.

Termofoblar (therme istilik, phobos qorxu) orqanizmlər, onlar yüksək temperatur şərtlərindən çəkinirlər.

Böyrək (ren) onurğalılının sidikayırcı cütlük orqanı.

Trombosit (thrombos laxta, kytos hüceyrə) kiçik ölçülü nüvəsiz hüceyrə.

Trombositoz (thrombos laxta, kytos hüceyrə, osis vəziyyət) periferik qanda trombositlərin sayının çoxalması.

Trombositopeniya (thrombos laxta, kytos hüceyrə, penia azlıq) periferik qanda trombositlərin sayının azalması.

რაოდენობის შემცირება.

იდიოსინკრაზია (idios თავისებური, synkrisis შერევა) ორგანიზმის ავადმყოფური მგრძობიარობა ზოგიერთი ნივთიერებისადმი.

იზოლაცია (isolation განცალკევება) სხვადასხვა სახეობების, მათ შორის ადამიანების მცირე გენეტიკურად იზოლირებული პოპულაციები.

იზოლაციის შეუცვლელი ამინომჟავა, რომელიც შედის თითქმის ყველა ცილის შემადგენლობაში.

იმპულსი (in (იმ)-ში, pulsus დარტყმა) ნეირონში აგზნების გავრცელების ხანმოკლე პროცესი.

იმუნიტეტი (immunitas რაიმესაგან განთავისუფლება) ორგანიზმის სენშეუვალობა ინფექციურ დაავადებათა გამომწვევების მიმართ.

იმუნოგენეტიკა (immunitas რაიმესაგან განთავისუფლება,

İdiosinkraziya (idios xassə, synkrisis qarışıq) orqanizmin xəstə hissiyatı bəzi maddələrə qarşı.

İzolatlər (isolation ayrılma, ayrıca yerləşmə) müxtəlif növlərin, o cümlədən insanların az genetik təcrid olmuş populyasiyalar.

İzoleysin dəyişməz amin turşusu. Demək olar ki, bütün zülalın tərkibinə daxildir.

İmpuls (in – da,də, pulsus zərbə) neyronda həyəcanın yayılmasının qısa prosesi.

İmmunitet (immunitas nədənsə azad olmaq) orqanizmin infeksiya xəstəliklərinə qarşı möhkəmliyi.

İmmunogenetika (immunitas nədənsə azad olmaq, genesis əmələ gəlmə) immunoloji sahə.

genesis წარმოშობა) იმუნო-
ლოგიის დარგი, რომელიც
სწავლობს იმუნიტეტის
ფაქტორების გენეტიკურ
საფუძვლებს.

იმუნოკომპეტენტური უჯრედები

(immunis იმუნური, compensatio
ანაზღაურება, გამოსწორება)
უჯრედები, რომლებიც
მონაწილეობენ იმუნურ
პროცესებში.

იმუნოლოგია (immunitas

რაიმესაგან განთავისუფლება,
logos მოძღვრება) მეცნიერება
ორგანიზმის დაცვით
(უპირატესად სპეციფიკურ)
რეაქციათა შესახებ.

ინანიცია (inanus ცარიელი)

ორგანიზმის ენერჯისა და
სასიცოცხლო პროცესების
მკვეთრი დაქვეითება.

ინბენტოსი (in ში.,; benthos

სიღრმე) წყალსატევის
ფსკერზე, მისი გრუნტის
სიღრმეში მცხოვრები
ორგანიზმები.

İmmunitet amillərinin
genetik əsaslarını öyrənir.

İmmunokomponent

hüceyrələr (immunis
immun, compensation
ödəniş, düzəlmə) hüceyrələr,
immun prosesində iştirak
edirlər.

İmmunologiya (immunitas

nədənsə azad olma, logos
elm) orqanizmin müdafiəsi
ilə (əsasən spesifik)
reaksiyalar haqqında elm.

İnanisiya (inanus boş)

orqanizmin enerjiası və
həyat proseslərin aydın
zəifləməsi.

İnbentos (in da,-də; benthos

dərin) su hövzəsinin dibində,
onun qruntunun dərinliyində
yaşayan orqanizmləri.

ინერვაცია (in ში, nervus ნერვი)
ორგანობსა და ქსოვილებში
ნერვების განმტობა.

ინვოლუცია (in ში, volvo
ვაბრუნებ, ვატრიალებ)
ორგანოს ან ქსოვილის
უკუგანვითარება.

ინსექტარიუმი (insectum მწერი)
შენობა, სადაც სამეცნიერო
მიზნებისათვის ინახავენ და
ამრავლებენ მწერებს.

ინსტინქტი (instinctus ამოქმედება,
განზრახვა) ევოლუციის
პროცესში მრავალი
უხერხემლო და ხერხემლიანი
ცხოველის უპირობო რეფლექ-
სური მოქმედების სახე,
გენეტიკურად დაპროგრამა-
მებული ქცევა, რომელიც
თაობიდან თაობას გადაეცემა.

ინფაუნა (in ში, Fauna,) წყლის
ფსკერის ცხოველები,
რომლებიც ევლობიან
წყალსატევის გრუნტში ან
თავისუფლად ხობავენ

ინერვასია (in da, dā, nervus
sinir) orqanlarda və
toxumalarda sinirlərin
şaxələnməsi.

ინვოლუსია (in dā, Volvo
çevirirəm, hərləyirəm)
orqanın və ya toxumanın
qarşılıqlı inkişafı.

ინსექტარიუმი (insectum həşərat)
bina, burada elmi məqsədlər
üçün həşəratları saxlayır və
çoxaldırırlar.

ინსტინქტი (instinctus fəaliyyətə
düşmə) təkamül prosesində
bir çox onurğasız və onurğalı
heyvanın şərtsiz refleksiya
təsirinin növü, genetik
cəhətdən proqramlaşdırılmış
davranış, nəsildən nəslə
keçir.

ინფაუნა (in da, dā, fauna su
dibindəki heyvanlar) onlar su
hövzəsinin qruntuna yapışır
və ya sərbəst şəkildə dibdə
sürünürlər.

ფსკერზე.

ინცესტი (incestus ბილწი)

ახლონათესაური სქესობრივი
კავშირი (ადამიანებში).

იქთიოლოგია (ichthys თევზი,

logos მოძღვრება) ხერხემლი-
ანთა ზოოლოგიის ერთ-ერთი
დარგი, რომელიც შეისწავლის
თევზების აგებულებას,
ფუნქციებს, ცხოვრების წივს,
მათ გავრცელებას,
ეკოლუციას, სისტემატიკას.

იქთიოფაუნა (ichthys თევზი, fauna

რომაული მითოლოგიით,
ტყეებისა და მინდვრების,
ავრეთვე ცხოველების მფარ-
ველი ქალღმერთი) რომელი-
მე წყალსატევში არსებული
თევზებისა და წყლის სხვა
ბინადრების ერთობლიობა.

კარიოლოგია (karyon ბირთვი,

logos მოძღვრება) მოძღვრება
უჯრედის ბირთვის შესახებ.

კარიომეგალია (karyon ბირთვი,

megas დიდი) სხვადასხვა
პათოლოგიების შემთხვევაში

İnsest (incestus təmiz olmayan)

yaxın qohumla cinsi əlaqə
(insanlarda)

İxtiologiya (ichthys balıq, logo

elm) onurğalılar
zoologiyasının sahələrindən
biri. O, balıqların quruluşunu,
funksiyalarını, həyatını,
onların yayılmasını,
t kam l n , sistematikasını
 yr nir.

İxtofauna (ichtys balıq, Roma

mifologiyası ilə meş lerin v 
d z nlikl rin, eləcə də
heyvanların ilahəsi), hər
hansı bir su hövzəsində olan
balıqların v  digər sakinlərin
vəhdəti.

Kariologiya (karyon n v ,

logos elm) hüceyrə n v si
haqqında elm

Kariomeqaliya (karyon n v ,

megas böyük) müxtəlif
patologiyaların halında
böyük  l l  nüvələrin

დიდი ზომის ბირთვების განვითარება.

კახექსია (kachexia გამოფიტვა) ორგანიზმის გამოფიტვა, დაუძლურება.

კიბოსნაირები (Crustacea) ფეხსახსრიანების ტიპის ერთ-ერთი კლასია. ზღვებსა და მტკნარ წყლებში ბინადარი ცხოველებია. მხოლოდ ზოგიერთი სახეობა ბინადრობს ხმელეთზე.

კილერები (killer მკვლელი) T-ლიმფოციტების ერთ-ერთი პოპულაციაა. იწვევენ სამიზნე უჯრედების სიკვდილს ციტოლიზის მეშვეობით.

კლინიკური სიკვდილი ორგანიზმის მდგომარეობა, როდესაც არ შეინიშნება გულის მოქმედება, სუნთქვა და ა.შ. ამ დროს ქრება ცენტრალური ნერვული სისტემის ფუნქციები, თუმცა შენარჩუნებულია მიმოცვლითი პროცესები ქსოვილებში.

inkışafı.

Kaxeksiya (kachexia zəifləmə) orqanizmin boşalması, zəifləməsi.

Xərçəngkimilər (Crustacea) buğumayaqlılar tpindən birinin sinfi. Dənizlərdə və şirin sularda yaşayan heyvanlar. Yalnız bəzi növü quruda yaşayır.

Killerlər (killer qatil) T-limfositlərinin populyasiyasından biri. Hədəf hüceyrələrinin sitoplazmanın vasitəsilə ölümünə səbəb olurlar.

Kliniki ölüm orqanizmin vəziyyəti, bu zaman ürəyin fəaliyyəti, tənəffüs və s. müşahidə olunmur. Bu zaman mərkəzi sinir sisteminin funksiyaları sönür, amma toxumalarda mübadilə prosesləri saxlanılmışdır.

კლონი (klon ამონაყარი, ყლორ-
ტი) უჯრედების ჯგუფი,
რომელიც წარმოიქმნა ერთი
წინაპარი უჯრედის
გამრავლების შედეგად.

კომპლექსია (complexio შეერ-
თება) ტანის აგებულება,
მოყვანილობა.

კონკურენცია (concurro ვებმები
[ბრძოლაში], მოვრბივარ)
ერთი ან სხვადასხვა სახეობის
ორგანიზმების შეჯიბრება საკ-
ვების, სინათლის და სხვ. რეს-
ურსების მოპოვებისათვის.

კონსერვაცია (conservo ვინახავ)
რომელიმე ორგანოს, ქსოვი-
ლის, პროდუქტის ან ნივთიე-
რების დაცვა დაშლისაგან,
შენახვა სპეციალური
პირობების შექმნით.

კრანოლოგია (kranion თავის
ქალა, logos მოძღვრება) ანთ-
როპოლოგიისა და ზოოლო-
გიის ნაწილი, რომელიც სწავ-
ლობს ადამიანისა და ცხოვე-

Klon (klon cücarti) hüceyrələrin
qrupu, bir əvvəlki hüceyrənin
çoxalması nəticəsində
yaranır.

Kompleksiya (complexion
birləşmə) bədənin quruluşu,
mütənasiblik.

Rəqabət (concurro izləyirəm
(mübarizədə), qaçırım) bir və
ya bir neçə növ
orqanizmlərin qida, işıq və s.
resurslar üçün yarışması.

Konservasiya (conservo
saxlayıram) hər hansı bir
əşyanın parçalanmadan
müdafiəsi, xüsusi şərtlərin
yaradılması ilə saxlanması.

Kraniologiya (kranion kəllə,
logos elm) antropologiya və
zoologiyanın hissəsi, insan və
heyvanlarda başın quruluşu.

ლების თავის აგებულებას.

კრიობიოლოგია (kryos სიცივე, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ბიოლოგიის დარგი, რომელიც შეისწავლის დაბალი და ზედაბალი ტემპერატურების მოქმედებას ცოცხალ სისტემებზე.

კრიოფილები (kryos სიცივე, philia სიყვარული) ორგანიზმები, რომელთაც ძალუძთ იცხოვრონ შედარებით დაბალ ტემპერატურაზე, სიცივეში (მაგ., თეთრი დათვი).

კუჭი (gaster; ventriculus) ადამიანისა და ცხოველების საჭმლის მომნელებელი ორგანო.

ლეიკოპენია (leukos თეთრი, penia ნაკლებობა, სიღარიბე) ლეიკოციტების რაოდენობის შემცირება სისხლში.

ლეიკოპოეზი (leukos თეთრი, poieo წარმოქმნი) ლეიკოციტების წარმოქმნის პროცესი.

Kriobiologiya (kryos soyuq, bios həyat, logos elm) biologiyanın sahəsi, aşağı və lap aşağı temperaturların canlı sistemlərə təsiri.

Kriofillər (kryos soyuq, philia sevgi) orqanizmlər, onlar nisbətən aşağı temperaturda soyuqda yaşamağa məcburdurlar (məs., ağ ayı)

Mədə (gaster; ventriculus) insanın və heyvanların həzm orqanı.

Leykopeniya (leukos ağ, penia azlıq, kasıblıq) leykositlərin qanda azalması.

Leykopoez (leukos ağ, poieo yaradıram) leykositlərin yaranması prosesi.

ლეიკოციტები (leukos თეთრი, kytos უჯრედი) სისხლის თეთრი უჯრედები, რომელთა მთავარი ფუნქციაა იმუნურ პროცესებში მონაწილეობა.

ლეიკოციტოზი (leukos თეთრი, kytos უჯრედი, osis მდგომარეობა) ლეიკოციტების რაოდენობის მომატება პერიფერიულ სისხლში ($8,8 \times 10^9$ ლ-ზე მეტად).

ლეტალური გენი (letalis სასიკვდილო, genos წარმოშობა) გენი, რომელიც ხელს უწყობს ჩანასახის სიცოცხლისუნარიანობის დაქვეითებას ან მის დაღუპვას.

ლიმფოპენია (lymphა ანკარა წყალი, penia ნაკლებობა, სიღარიბე) ლიმფოციტების რაოდენობის შემცირება პერიფერიულ სისხლში.

ლიმფორეა (lymphა ანკარა წყალი, rheo დენა) ლიმფური ძარღვებიდან ლიმფის დენა.

Leykositlər (leukos აჭ, kytos hüceyrə) qanın ağ hüceyrələri, onların əsas funksiyası immün proseslərində iştirakı.

Leykositoz (leukos აჭ, kytos hüceyrə, osis vəziyyət) leykositlərin sayının periferik qanda artması ($8,8 \times 10^9$ l-dən artıq)

Letal gen (letalis ölümcül, genos əmələ gəlmə) rüşeymin həyat qabiliyyətinin zəifləməsinə və ya onun ölümünə səbəb olan gen.

Limfopeniya (lymphა iti su, penia azlıq, kasıblıq) limfositlərin periferik qanda sayının azalması.

Limforeya (lymphა iti su, rheo axın) limfa damarlarından limfa axını.

ლიმფოციტები (lymphა ანკარა წყალი, kytos უჯრედი) ლიმფოციტური ქსოვილის ძირითადი უჯრედები, რომელთაც აქვთ ანტიგენის შეცნობის უნარი და მონაწილეობენ იმუნოლოგიური რეაქციების განხორციელებაში.

ლიმფოციტოზი (lymphა ანკარა წყალი, kytos უჯრედი, osis მდგომარეობა) ლიმფოციტების რაოდენობის მომატება პერიფერიულ სისხლში სხვადასხვა პათოლოგიის დროს.

ლიოფილიზაცია (lyo ვხსნი, phileo მიყვარს) ქსოვილების და სხვა ბიოლოგიური ობიექტების გამოშრობის მეთოდი გაყინულ მდგომარეობაში ვაკუუმის პირობებში.

ლიპემია (lipos ცხიმი, haima სისხლი) სისხლში ცხიმის მაღალი შემცველობა.

Limfositlər (lymphა iti su, kytos hüceyrə) limfoidik toxumanın əsas hüceyrələri, onların antigen tanınma qabiliyyəti var və immunoloji reaksiyaların həyata keçirilməsində iştirak edirlər.

Limfositoz (lymphა iti su; kytos hüceyrə, osis vəziyyət) limfositlərin sayının periferik qanda müxtəlif patologiyalar zamanı artırılması.

Liofilizasiya (lyo açırım, phileo sevirəm) toxumaların və başqa bioloji obyektlərin qurudulması metodu, dondurulmuş vəziyyətdə vakuum şərtlərində.

Lipemiya (lipos piy, haima qan) qanda piyin yüksək tərkibi.

ლოკომოცია (locus ადგილი, motio მოძრაობა)
მოქმედებათა კომპლექსი, რომლის საშუალებით ხდება ადამიანისა და ცხოველების გადაადგილება სივრცეში.

ლოკუსი (locus ადგილი)
ქრომოსომის უბანი, რომელშიც ლოკალიზებულია გენი.

მაიმუნები (Simia. Anthrooidea)
ადამიანისმაგვარი პრიმატების ქვერიგის ერთ-ერთი სახელწოდება.

მაკროორგანიზმი (makros დიდი, გრძელი, organismus ცოცხალი არსება) ყველა მრავალუჯრედიანი ცხოველი თუ მცენარე.

მალაკოლოგია (malakion მოლუსკი, logos მოძღვრება) ზოოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს მოლუსკების სისტემატიკასა და ბიოლოგიას.

მამალოგია (mammalis ძუძუმწოვარი, ძუძუთა, logos მოძღვრება) ზოოლოგიის

Lokomosiya (locus yer, motio hərəkət) hərəkətlər kompleksi, onun vasitəsilə insan və heyvanın məkanda hərəkəti baş verir.

Lokus (locus yer) xromosom sahəsi, onda gen yerləşmişdir.

Meymunlar (Simia. Anthrooidea) insanabənzər primatların yarım dəstəsinin adlarından biri.

Makroorqanizm (makros böyük, uzun, organismus canlı varlıq) bütün çoxhüceyrəli heyvan və ya bitki.

Malakologiya (malakion mollusk, logos elm) zoologiyanın sahəsi, mollüsklərin sistematikasını və biologiyasını öyrənir.

Mamallogiya (mammalis məməli, logos elm) zoologiyanın sahəsi,

დარგი, რომელიც სწავლობს
ქუქუმნოვრებს.

მასკულინიზაცია (masculus
მამაკაცის) ქალში მამაკაცის
მეორადი სასქესო ნიშნების
(წვერ-ულვაში, ქცევა და სხვ.)
გაჩენა.

მასტოდონტი (mastos ქუქუ, odus
კბილი) დიდი ზომის ნამარხი
ხორთუმიანი ქუქუმნოვარი.

მემბრანა (membrana თხელი კანი,
გარსი) თხელი გარსი,
რომელიც ფარავს უჯრედის
ციტოპლაზმას.

მეტაპლაზია (metaplasia
გარდაქმნა) ესოვილის ერთი
სახის მეორე სახესხვაობად
გარდაქმნა.

მიკობაქტერიები (mykes სოკო,
bakterion ჩხირი) აერობული,
გრამდადებითი, ჩხირისებრი
ფორმის ბაქტერიების ჯგუფი.

მიკოლოგია (mykes სოკო, logos
მოდღვრება) მოდღვრება
სოკოებზე.

მიკოტოქსინები (mykes სოკო,

maməliləri öyrənir.

Maskulinizasiya (masculus
kişi) qadında kişinin ikincili
cinsi əlamətlərinin (bığ-
saqqal, davranış və s.) əmələ
gəlməsi.

Mastodont (mastos məmə, odus
diş) iri ölçülü arxaik
xortumlu məməli.

Membrana (membrane nazik
dəri, qişa) nazik qişa,
hüceyrənin sitoplazmasını
örtür.

Metaplaziya (metaplasia
çevrilmə) toxumanın bir
növünün ikinci növə
çevrilməsi.

Mikobakteriyalar (mykes
göbələk, bakterion çöp)
aerobic, müsbət qramlı,
çöpəbənzər formal
bakteriyalar qrupu.

Mikologiya (mykes göbələk,
logos elm) göbələklər
haqqında elm.

Mikotoksinlər (mykes göbələk,

toxikon შხამი) სოკოების მიერ გამოყოფილი ტოქსინები.

მიკრობი (mikros პატარა, მცირე, bios სიცოცხლე) მიკროსკოპული ორგანიზმების საერთო სახელწოდება (ბაქტერიები, ვირუსები, სოკოები და უმარტივესები).

მიკრობიოლოგია (mikros პატარა, მცირე, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის მიკროორგანიზმების აგებულებას, ფიზიოლოგიას, სისტემატიკას, გავრცელებას და მათ როლს.

მიკრობიოცენოზი (mikros პატარა, მცირე, bios სიცოცხლე, koinos საერთო) განსაზღვრული ბიოცენოზის შემადგენლობაში შემავალი მიკროორგანიზმების ერთობლიობა.

მიკროორგანიზმი (mikros პატარა, მცირე, organismus ცოცხალი არსება) შეუიარაღებელი თვალით უხილავი ცხოველუ-

toxicon zəhər) göbələklər tərəfindən ayrılmış toksinlər.

Mikroblar (micros kiçik, az, bios həyat) mikroskopik orqanizmlərin ümumi adı (bakteriyalar, viruslar, göbələklər və adilər).

Mikrobiologiya (micros kiçik, az, bios həyat, logos elm) elmdir, mikroorqanizmlərin quruluşunu, fiziologiyasını, sistematikasını, yayılmasını və onların rollarını öyrənir.

Mikrobiosenoz (micros kiçik, az, bios həyat, koinos ümumi) müəyyənləşdirilmiş biosenoz tərkibinə daxil olan mikroorqanizmlərin vəhdəti.

Mikroorqanizm (micros kiçik, az, organismus canlı varlıq) adı gözlə görünməyən heyvani və bitki orqanizmi.

რი ან მცენარეული
ორგანიზმი.

მიკროგამეტა (mikros პატარა,
მცირე, gamete ცოლი, gametes
ქმარი) მაკროგამეტასთან შე-
დარებით უფრო მცირე ზომის,
მამრობითი სასქესო უჯრედი.

მიოლოგია (mys კუნთი, logos
მოძღვრება) ანატომიის ნაწი-
ლი, რომელიც შეისწავლის
კუნთებს.

მირმეკოლოგია (myrmex ჭიან-
ჭველა, logos მოძღვრება) მეც-
ნიერება ჭიანჭველების
შესახებ.

მოლეკულური ბიოლოგია (moles
მასა, cula კნინობითი სუთიქსი)
მეცნიერება, რომლის მიზანია
ბუნების შეცნობა ბიოლოგი-
ური ობიექტების მოლეკულურ
დონეზე კვლევის გზით.

მორფოლოგია (morphe ფორმა,
logos მოძღვრება) ბიოლო-
გიური მეცნიერებაა, რომე-
ლიც შეისწავლის ორგანიზ-
მების ფორმასა და აგებულებ-

Mikroqameta (micros kiçik, az,
gamete arvad, gametes ər)
makroqametlə müqayisədə
daha kiçik ölçülü, kişi cinsi
hüceyrəsi.

Miologiya (mys əzələ, logos
elm) anatomiyanın hissəsi,
əzələləri öyrənir.

Mirmekologiya (myrmex
qarışqa, logos elm) qarışqalar
haqqında elm.

Molekulyar biologiya (moles
kütlə, cula kiçiltmə şəkilçisi)
elm, onun məqsədi təbiətin
bioloji obyektlərin
molekulyar səviyyədə tədqiqi
məqsədilə tanınması.

Morfologiya (morphe forma,
logos elm) bioloji elm,
orqanizmlərin onların
ontogenezlərində və
filogenezdə formasını və
quruluşunu öyrənir.

ბას მათ ონტოგენეზსა და ფილოგენეზში.

მტაცებლები (Fissipedia, Carnivora) უმაღლესი ძუძუმწოვრების ერთ-ერთი რიგი. იკვებებიან ცოცხალი ძუძუმწოვრებით.

მუტაგენები (mutatio ცვლილება, genesis წარმოშობა) მუტაციის წარმოქმნის პროცესი.

მუტანტი (mutatio ცვლილება) ორგანიზმი, რომელიც მემკვიდრულად განსხვავდება წინაპრებისაგან რომელიმე ნიშან-თვისებით ან ნიშან-თვისებათა ჯგუფით.

მუტაცია (mutatio ცვლილება) უჯრედის მემკვიდრული მასალის მკვეთრი, უეცარი ცვლილება.

მუტუალიზმი (mutuus ორმხრივი) სხვადასხვა სახეობის ორი ორგანიზმის ხანგრძლივი, ურთიერთსასარგებლო თანაცხოვრება.

მღრღნელები (Rodentia)

Yırtıcılar (Fissipedia, Carnivora) ali məməlilərin sıralarından biri. Canlı məməlilərlə qidalanırlar.

Mutagenез (mutation dəyişiklik, genesis əmələ gəlmə) mutasiyanın yaranma prosesi.

Mutant (mutation dəyişiklik) orqanizm, irsən əcdadlarından hər hansı bir əlaməti və ya əlamətlər qrupu ilə fərqlənir.

Mutasiya (mutatio dəyişiklik) hüceyrənin irsi materialının kəskin, qəfil dəyişməsi.

Mutualizm (mutuus ikitərəfli) müxtəlif növdə iki orqanizmin uzunmüddətli, qarşılıqlı faydalı birgə həyatı.

Gəmiricilər (Rodentia) ali

უმალლესი ძუძუმწოვრების ერთ-ერთი რიგია. სხვა ძუძუმწოვრებისგან განსხვავდებიან კბილების თავისებური აგებულებით. გააჩნიათ სწრაფი გამრავლების უნარი.

მწერები (Insecta)

ფეხსახსრიანების ტიპის ერთ-ერთი კლასი.

მწერიჭამიები (Insectivora)

უმალლესი ძუძუმწოვრები, რომელთა ძირითადი საკვებია მწერები.

ნანიზმი (nanos ჯუჯა)

თანდაყოლილი ან შეძენილი კლინიკური სინდრომი, რომლისთვისაც დამახასიათებელია დაბალი ტანი (130სმ-ზე ნაკლები მამაკაცისათვის და 120სმ-ზე ნაკლები ქალისათვის).

ნანოორგანიზმი (nanos ჯუჯა)

ორგანიზმი, რომლის ზომა 0,05 მილიმეტრზე ნაკლებია.

ნანოპლანქტონი (nanos ჯუჯა, planktos მოხეტიალე)

məməlilərin sıralarından biri. Başqa məməlilərdən dişlərinin özünəməxsus quruluşu ilə fərqlənirlər. Sürətli çoxalma qabiliyyəti ilə seçilirlər.

Ғәһәрәтләр (Insecta)

buğumayaqlılar tipinin siniflərindən biri.

Сүсүеуәнләр (Insectivora) ali

məməlilər, onların yemləri əsasən cücülərdir.

Nanizm (nanos cırtдан)

anadangəlmə və ya qazanılmış kliniki sindrom, onun üçün alçaq bədən (130 sm-dən alçaq kişi üçün və 120 sm-dən az qadın üçün) xarakterikdir

Nanoorqanizm (nano cırtдан)

orqanizm, onun ölçüsü 0,05 millimetrdən aşağıdır.

Nanoplanton (nanos cırtдан,

planktos səyyar) ən kiçik plankton orqanizm.

უმცირესი პლანქტონური
ორგანიზმები.

ნატურალიზაცია (naturalis ბუნებ-
რივი, კანონიერი) ამა თუ იმ
ბიოცენოზში ახალი სახეობის
ჩართვა.

ნატურალისტი (natura ბუნება)
ბუნებისმეტყველი, მეცნიერი,
რომელიც სწავლობს ბუნებას.

ნაყოფი ქუქუმწოვრების ნაყოფი
(fetus) ეწოდება ემბრიონს
ჩასახვიდან ორი თვის შემდეგ.

ნეანდერტალელი ადამიანი
პითეკანთროპის შთამომავა-
ლი ძველი ნამარხი ადამიანი,
რომლის ნაშთები იპოვეს 1856
წელს დიუსელდორფის
მახლობლად მდებარე
ნეანდერტალის ველზე.

ნეირომედიატორი (neuron ნერვი,
mediator შუამავალი) ნერვული
იმპულსის ქიმიური გადამცემი.

ნეირონი (neuron ნერვი) ნერვუ-
ლი სისტემის ძირითადი სტრ-
უქტურული და ფუნქციური
ერთეული.

Naturallaşdırma (naturalis
təbii, qanuni) bu və ya digər
biosenoza yeni növün
qoşulması.

Naturalist (natura təbiət) təbiəti
öyrənən təbiətşünas, alim.

Döl məməlilərin dölü (fetus)
mayalanmadan iki ay sonra
embriona deyilir.

Neandertal insane
pitekantropun nəslindən olan
qədim insan, onun qalıqları
1856-cı ildə Düseldorf
yaxınlığındakı Neandertal
düzündə tapılmışdır.

Neyromediator (neuron sinir,
mediator vasitəçi) sinir
impulsunun kimyəvi
ötürücüsü.

Neyron (neuron sinir) sinir
sisteminin əsas struktur və
funksiya vahidi.

ნეიროფიზიოლოგია (neuron ნერვი, physis ბუნება, logos მოძღვრება) ფიზიოლოგიის ნაწილი, რომელიც სწავლობს ნერვული სისტემის ფუნქციებს.

ნეიროჰორმონები (neuron ნერვი, hormao ვამოძრავებ, ავგაზნებ) ნივთიერებები, რომლებსაც გამოიმუშავენ განსაკუთრებული ნეირონები.

ნეკრობიოზი (nekros მკვდარი, bios სიცოცხლე, osis მდგომარეობა) უჯრედის ან ქსოვილის თანდათანობითი, შეუქცევადი ფიზიოლოგიური ან პათოლოგიური ცვლილებები, რომლებიც წინ უძღვიან მათ სიკვდილს.

ნეკროზი (nekros მკვდარი, osis მდგომარეობა) ცოცხალ ორგანიზმში რომელიმე ორგანოს, ქსოვილის ან უჯრედთა ჯგუფის სიკვდილი.

ნეკროფაგები (nekros მკვდარი, phago ვჭამ, ვშთანთქავ) ცხოველები, რომლებიც

Neyrofiziologiya (neuron sinir, physis təbiət, logos elm) fiziologiyanın sinir sisteminin funksiyalarını öyrənən hissəsi.

Neyrohormonlar (neuron sinir, hormao hərəkətə gətirirəm, həyəcanlandırırım) maddələr, onlar xüsusi neyronları əmələ gətirirlər.

Nekrobioz (nekros ölü, bios həyat, osis vəziyyət) hüceyrənin və ya toxumanın yavaş-yavaş dəyişməz fizioloji və ya patoloji dəyişiklikləri, sonralar onların ölümünə səbəb olurlar.

Nekroz (nekros ölü, osis vəziyyət) canlı orqanizmdə hər hansı bir orqanın, toxumanın və ya hüceyrələrin qrupunun ölümü.

Nekrofaqlar (nekros ölü, phago yeyirəm, uduram) heyvanlar, onlar başqa heyvanların ölüsü ilə qidalanırlar.

იკვებებიან სხვა ცხოველების ლეშით.

ნეკროცენოზი (nekros მკვდარი, koinos საერთო) მკვდარი ორგანიზმების ერთ ადგილას თავმოყრა.

ნეოდარვინიზმი ევოლუციური კონცეფციები, რომლებიც ევოლუციის ერთადერთ მამოძრავებელ ფაქტორად აღიარებენ ბუნებრივ გადარჩევას.

ნეონტოლოგია (neos ახალი, on, ontos არსება, logos მოძღვრება) ბიოლოგიური მეცნიერებების კომპლექსი, რომლებიც სწავლობენ თანამედროვე ორგანულ სამყაროს.

ნერვიზმი (nervus ნერვი) ფიზიოლოგიისა და მედიცინის მიმართულება, რომლის თანახმადაც ნერვულ სისტემას მთავარი როლი მიუძღვის ცხოველებისა და ადამიანის ცხოველქმედების რეგულაციაში.

ნერვული იმპულსი (nervus ნერვი,

Nekrosenoz (nekros ölü, koinos ümumi) ölü orqanizmlərin bir yerə cəmləşməsi.

Neodarvinizm təkamül konsepsiyaları, onlar təkamülün yeganə hərəkətverici amili kimi təbii seçimi tanıyırlar.

Neontologiya (neos yeni, on, ontos varlıq, logos elm) bioloji elmlərin kompleksi, onlar müasir üzvi aləmi öyrənirlər.

Nervizm (nervus) fiziologiyanın və təbabətin istiqaməti, ona əsasən, heyvanların və insanın mübadiləsinin tənzimlənməsində sinir sisteminə böyük rol verilir.

Sinir impulsu (nervus sinir, impulses təkan, canatma)

impulsus ბიძგი, სწრაფვა) ნერ-
ვული ბოჭკოებით გავრცელე-
ბული აგზნების ტალღა, რაც
ვლინდება ელექტრული, იონ-
ური, მექანიკური, თერმული
და სხვა ცვლილებების სახით.

ნერვული სისტემა (systema nervo-
sum) ადამიანისა და ცხოველე-
ბის სპეციალიზებული წარმო-
ნაქმნების (ნეირონების და
სხვა სტრუქტურების) მორფო-
ლოგიური და ფუნქციური
ერთობლიობა.

ნერვული ქსოვილი (textus nervo-
sus) შედგება უჯრედებისაგან
(ნეირონებისაგან), რომლებიც
სპეციალიზებულნი არიან
იმპულსების გასატარებლად.

ნერწყვი (saliva) სანერწყვე
ჯირკვლების სეკრეტი.

ნესტარი ზოგიერთი მწერის (მაგ.
მუშა ფუტკრის) თავდასაცავი
ორგანო, რომელიც წარმოა-
დგენს შხამიანი აპარატის
მჩხვლევთვ ნაწილს.

ნუკლეაზები (nucleus ბირთვი)

სინირ ლიმფარაი ილე ყაყილმუშ
ჰაყაყან დალგასა, ბუ და
ელექტრიკ, იონ, მექანიკი,
ტერმიკ ვა ბაშყა დაყიშკილკლერ
შაკლინდე აშყარლანი.

Sinir sistemi (systema nervo-
sum) insanın və heyvanların
xüsusiləşdirilmiş cücartilə-
rinin (neyronların və başqa
strukturların) morfoloji və
funksional birliyi.

Sinir toxuması (textus
nervosus) hüceyrələrdən
(neyronlardan) ibarətdir,
onlar impulsların keçirilməsi
üçün xüsusiləşdirilmişdir.

Tüpürcək (saliva) tüpürcək
vəzlərinin sekreti.

Neştər bəzi həşəratların (məs.,
erkək arının) özünümüdafiə
orqanı, zəhərli aparatın
sancan hissəsini təqdim edir.

Nukleazlar (nucleus nüvə)
fermentlər, nuklein

ფერმენტები, რომლებიც
შლიან ნუკლეინის მუჟაებს.

ობეზიტასი (obesitas) ორგანიზმში
ცხიმის ჭარბი დაგროვება, რაც
განპირობებულია ნივთიერე-
ბათა ცვლის დარღვევით.

ობის სოკოები მიკროსოკოპული
სოკოები, რომლებიც
წარმოქმნიან ობს ორგანული
სუბსტრატების ზედაპირზე.

ობობასნაირები (Arachnoidea)
ფეხსახსრიანთა ტიპის ერთ-
ერთი კლასი. აქვთ ოთხი
წყვილი ფეხი და არ გააჩნიათ
ულვაშები. სუნთქავენ
ტრაქეებით და ფილტვის
ტომსიკებით.

ოვოგამია (ovum კვერცხი, gamos
ქორწინება) დიდი ზომის,
უძრავი კვერცხუჯრედის
შერწყმა ჰატარა მოძრავ
სპერმატოზოიდთან.

ოვულაცია (ovum კვერცხი) მომ-
ნიფებული ფოლიკულის გას-
კლომის ფაზა. საკვერცხიდან
კვერცხუჯრედის გამოსვლა.

turşularını parçalayırlar.

Obezitas (obesitas) ორგანზმდ
piyin çox yığılması, buna
səbəb isə maddələr
mübadiləsinin pozulmasıdır.

Kif göbələkləri mikroskopik
göbələklər, onlar üzvi
substratların səthində kif
yaradırlar.

Hörümçəkkimilər
(Arachnoidea)
buğumayaqlılar tipinin
sinfindən biri. Dörd cüt
ayaqları var və bığları
yoxdur. Traxeyaları ilə və
ağciyərlərinin tomsikləri ilə
nəfəs alırlar.

Ovoqamiya (ovum yumurta,
gamos nikah) böyük ölçüdə,
hərəkətsiz yumurtahüceyr-
ənin kiçik hərəkət edən
spermatozoidlə birləşməsi.

Ovulyasiya (ovum yumurta)
yetişmiş folikulun partlaması
mərhləsi. Yumurtalıqdan
yumurtahüceyrələrinin
çıxması.

ოზონი (ozon სუნის ტრიალი)
ჟანგბადის სახეცვლილება,
რომლის მოლეკულა შედგება
3 ატომისაგან (O₃).

ოიკუმენე (oikumene ვცხოვრობ,
ვბინადრობ) დედამიწის
ნაწილი, რომელიც დასახლე-
ბულია ადამიანის მიერ.

ონტოგენეზი (on, ontos არსებუ-
ლი, genesis წარმოშობა) ამა
თუ იმ ორგანიზმის ინდი-
ვიდუალური განვითარება
განყოფიერებული კვერცხი-
დან აღნიშნული ინდივიდის
სიცოცხლის ბოლომდე.

ოსტეობლასტი (osteon ძვალი,
blastos ყლორტი, ღივი) ძვლის
წარმომქმნელი უჯრედი.

ოსტეოლოგია (osteon ძვალი,
logos მოძღვრება) ანატომიის
დარგი, რომელიც სწავლობს
ძვლების ფორმასა და
სტრუქტურას.

ოფიდიზმი (ophidon გველი)
გველის შხამით მონამვლა.

ოქსიდაცია (oxys მუჟავე) რაიმე

Ozon (ozun qoxunun hərəketi)
oksigenin növü, onun
mollekulu 3 atomdan
ibarətdir (O₃).

Oikumene (oikumene
yaşayım, sakiniyəm) insan
tərəfindən məskən salınan
yer.

Ontogenez (on, ontos mövcud,
genesis əmələ gəlmə) bu və
ya digər orqanizmin
mayalanmış yumurtadan
qeyd edilən fərdin həyatının
sonuna qədər fərdi inkişafı.

Osteoblast (osteon sümük,
blastos cücərti) sümüyü
yaradan hüceyrə.

Osteologiya (osteon sümük,
logos elm) anatomiyanın
sümüklərin forması və
strukturunu öyrənən sahəsi.

Ofidizm (ophidion ilan)
ilən zəhəri ilə zəhərlənmə.

Oksidasiya (oxys turşu) hər
hansı bir maddənin oksigenlə

ნივთიერების შეერთება
უანგბადთან.

ოჯახი სისტემატიკური კატეგორია, რომელიც აერთიანებს მონათესავე გვარებს. ოჯახი შედის რიგის შემადგენლობაში.

პალეოანთროპოლოგია (palaios ძველი, anthropos ადამიანი, logos მოძღვრება) ანთროპოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს ნამარხ ადამიანებს.

პალეობიოლოგია (palaios ძველი, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც სწავლობს ნამარხ, გადაშენებულ ორგანიზმებს.

პალეოგენი (palaios ძველი, genesis წარმოშობა) კაინოზოური ერის ყველაზე უფრო ძველი პერიოდი. მისი ხანგრძლივობა დაახლოებით 41 მლნ წელს შეადგენდა.

პანზოოტია (pan საყოველთაო, ყველა, zoon ცხოველი) დიდ გეოგრაფიულ არეალზე

birləşməsi.

Ailə sistematik kateqoriyası, qohum soyadları birləşdirir. Ailə sıranın tərkibinə daxildir.

Paleontropologiya (palaios qədim, anthropos insane, logos elm) antropologiyanın qədim insanları öyrəndiyi sahə.

Paleobiologiya (palaios qədim, bios həyat, logos elm) elm, qədim, nəslə kəsilmiş orqanizmləri öyrənir.

Paleogen (palaios qədim, genesis əmələ gəlmə) Kaynoz Dövrünün ən qədim dövrü. Onun müddəti təxminən 41 milyon ili təşkil edirdi.

Panzootiya (pan ümumi, bütün zoon heyvan) coğrafi sahədə heyvanların hər hansı bir xəstəliyinin yayılması.

ცხოველთა რომელიმე
ავადმყოფობის გავრცელება.

პანტოფაგი (pan საყოველთაო,
ყველა, phago ვშთანთქავ) ყვე-
ლაფრის მჭამელი ცხოველი.

პარაბიოზი (para ახლოს, bios
სიცოცხლე) სიცოცხლესა და
სიკვდილს შორის
გარდამავალი მდგომარეობა.

პარაზიტოზი (parasitos
მუქთახორა) ორგანიზმთა
თანაცხოვრების ერთ-ერთი
ფორმა, როდესაც ერთი
პარტნიორი მეორის ხარჯზე
ცხოვრობს და აყენებს მას
ზიანს.

პარაზიტოლოგია (parasitos
მუქთახორა, logos მოძღვრება)
მეცნიერება პარაზიტებისა და
პარაზიტოზის შესახებ.

პედობიონტები (pedon ნიადაგი,
bios სიცოცხლე) ნიადაგში,
მიწაში მცხოვრები
ორგანიზმები.

პეტრობიონტები (petra ქვა, biont
მცხოვრები) კლდეებზე და

Pantofaq (pan ümumi, bütün,
phago uduram) hər şeylə
qidalanan heyvan.

Parabioz (para yaxın, bios
həyat) həyat və ölüm
arasında keçid vəziyyəti.

Parazitizm (parasites müftəxor)
orqanizmlərin birgə həyatının
formasından biri, bu zaman
bir tərəfdaş ikincinin
hesabına yaşayır və ona ziyan
verir.

Parazitologiya (parasites
müftəxor, logos elm)
parazitlər və parazitizm
haqqında elm

Pedobiontlar (pedon torpaq,
bios həyat) torpaqda, yerdə
yaşayan orqanizmlər.

Petrobiontlar (petra daş, bios
yaşayan) qayalarda və daş
parçalarında yaşayan

ქვის ნაშალებზე მცხოვრები
ორგანიზმები.

პლაზმა (plasma გამოძერწილი,
გაფორმებული)
ბიოლოგიური სტრუქტურების
(სისხლის, ლიმფის,
უჯრედების ციტოპლაზმის)
თხევადი ნაწილი.

პლანქტონი (planktos
მოხეტიალე) წყალში
„პასიურად“ მოძრავე
ორგანიზმების ერთობლიობა.

პოპულაცია (populus
მოსახლეობა) გარკვეულ
არეალში გავრცელებული
ერთი სახეობის მცენარეთა და
ცხოველთა ერთობლიობა,
რომლებიც თავისუფლად
ეჯვარებიან ერთმანეთს და ამ
სახეობის სხვა ჯგუფებისაგან
იზოლირებულნი არიან.

პოპულაციური აფეთქება (populus
მოსახლეობა) რომელიმე
სახეობის ინდივიდების
რაოდენობის მკვეთრი ზრდა.

პრიმატები (primates უპირვე-

ორგანიზმები.

Plazma (plasma yonulmuş,
formalaşdırılmış) bioloji
strukturların (qanın, limfanın,
hüceyrə sitoplazmasının)
maye hissəsi.

Plankton (planktos səyyar)
suda “passiv” hərəkət edən
orqanizmlərin birliyi.

Populyasiya (populus əhali)
müəyyən sahədə yayılmış bir
növ bitkilərin və heyvanların
birliyi, onlar bir-biri ilə
sərbəst çarpazlaşırırlar və bu
növün başqa qruplarından
təcrid olunmuşlar.

Populyativ partlayış (populous
əhali) hər hansı bir növ
fərdlərin sayının kəskin
artımı.

Primatlar (primates ən birinci,
ən başlıca) ən mütəşəkkil

ლესი, უმთავრესი) ყველაზე უფრო მაღალორგანიზებულ ტუტემწვართა რიგი, რომელშიც შედიან ნახევრადმაიმუნები, მაიმუნები და ადამიანი.

პროგენოტი (pro წინ, ნაცვლად, genos დაბადება, წარმოშობა) დედამიწაზე არსებული ყოველივე ცოცხალის საერთო გენეტიკური წინაპარი.

პროტეიდები (protos პირველი, უმთავრესი, eidos სახე) რთული ცილები, რომლებიც შეიცავენ არაცელოვან კომპონენტს.

პროტისტები (protistos ყველაზე პირველი) მცენარეული და ცხოველური ბუნების ერთუჯრედიანი ორგანიზმები.

პროტოზოოლოგია (protos პირველადი, zoon ცხოველი, logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც შეისწავლის უმარტივესებს.

რადიობიოლოგია (radius სხივი,

məməlilər sırası, ona yarımeymunlar, meymunlar və insan daxildir.

Progenot (pro ön, əvəzinə, genos doğuş, əmələ gəlmə) dünyada hər hansı bir canlının ümumi genetik əcdadı.

Proteidlər (protos birinci, başlıca, eidos növ) mürəkkəb zülallar, onlar qeyri-zülal komponentlərindən ibarətdirlər.

Protistlər (protistos ən birinci) bitki və heyvan təbiətinin birhüceyrəli orqanizmləri.

Protozoologiya (protos ilkin, zoon heyvan, logos elm) ən sadələri öyrənən elm.

Radiobiologiya (radius şüa, bios həyat, logos elm) canlı

bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) მოძღვრება ცოცხალ ორგანიზმებზე მაიონებელი დასხივების მოქმედების შესახებ.

რადიობიოლოგიური ეფექტი (radius სხივი, bios სიცოცხლე) მაიონებელი გამოსხივების მოქმედების შედეგად ორგანიზმში წარმოქმნილი ფუნქციური და ორგანული ცვლილებები.

რეგრესი (regredo უკან ვიხევ) ორგანიზმების აგებულების გამარტივება ევოლუციის პროცესში.

რედუქციონიზმი (Reducere დაბრუნება, აღდგენა) ბიოლოგიის განვითარების ეტაპი, რომელიც მიმდინარეობდა საკვლევო ობიექტების თანდათანობითი გამარტივების გზით.

რედუცენტები (reducens აღმდგენელი, დამბრუნებელი) ბაქტერიები და სოკოები, რომლებიც გარდაქმნიან ორგანულ

ორგანიზმებს უზარმაზარ იონაწარმოებელ უჯრედებში.

Radiobioloji effekt (radius შუა, bios həyat) ionlaşdırıcı şüalandırmanın təsiri haqqında elm.

Radiobioloji effekt (radius şüa, bios həyat) ionlaşdırıcı şüalandırmanın təsiri nəticəsində orqanizmdə yaranmış funksional və üzvi dəyişikliklər.

Reqres (regredo geri dönürəm) orqanizmlərin quruluşunun təkamül prosesində sadələşdirilməsi.

Reduksionizm (Reducere qayıdış, bərpa) biologiyanın inkişaf mərhələsi, tədqiqi obyektlərin yavaş-yavaş sadələşdirilmə yolu ilə davam edir.

Redusentlər (reducens bərpaedici, qaytaran) bakteriyalar və göbələklər, onlar üzvi qalıqları qeyri-üzvi maddələrə çevirirlər.

ნარჩენებს არაორგანულ
ნივთიერებებად.

რელიქტები (relictum ნარჩენი)
მცენარეებისა და ცხოველების
სახეობები, რომლებიც
შემორჩენილია წარსულში
ფართოდ გავრცელებული
ფლორისა და ფაუნისაგან.

რენდომიზაცია (random შემთხვე-
ვითი, უწესრიგო) ექსპერიმენ-
ტული ცხოველების შემთხვე-
ვითი განაწილება ჯგუფებში.

რენდომული (random შემთხვე-
ვითი, უწესრიგო) ლაბორატო-
რიული ცხოველები, რომელ-
თაც არ გააჩნიათ ერთნაირი
ანტიგენური მოზაიკა.

რეპროდუქცია (re კვლავ, produc-
tio წარმოება) ინდივიდების
გამრავლება.

რეპტილიები (Reptilia) ქვეწარ-
მავლები.

რეცეპტორები (receptor მიმღები)
მგრძნობიარე ნერვების
დაბოლოებანი, რომელნიც
სპეციფიკურ გალიზიანებას

Reliktlər (relictum qalıq) bitki
və heyvanların növləri, onlar
keçmişdə geniş yayılmış
flora və faunadan
qalmışdırlar.

Rendomizasiya (random
təsadüfi, qaydasız)
eksperimental heyvanların
qruplarda təsadüfi bölünməsi.

Rendom (random təsadüfi,
qaydasız) laboratoriya
heyvanları, onların eyni
antigen mozaikası yoxdur.

Reproduksiya (re yenidən,
production məhsuldarlıq)
fəndlərin çoxalması.

Reptiliyalar (Reptilia)
sürünənlər.

Reseptorlar (receptor
qəbuledici) həssas sinirlərin
ucları, onlar səciyyəvi
qıcıqlanmaları qəbul edirlər.

ალიქვამენ.

რიგი (order) ერთ-ერთი კატეგორია, რომელიც აერთიანებს მონათესავე ოჯახებს. მონათესავე რიგები ერთიანდებიან კლასში.

რუდიმენტები (rudimentum) ჩანასახი, სანყისი) ორგანო, რომელსაც ორგანიზმის ისტორიული განვითარების პროცესში დაკარგული აქვს თავისი პირვანდელი მნიშვნელობა.

სანერწყვე ჯირკვლები ხერხემლიანების პირის ღრუში განლაგებული გარეგანი სეკრეციის ჯირკვლები.

საოფლე ჯირკვლები ძუძუმწოვრების კანის ჯირკვლები, რომლებიც გამოყოფენ ოფლს.

სასქესო ნიშნები მორფოლოგიური ნიშნები, რომლებიც განსაზღვრავენ ორგანიზმის სქესს.

სახეობა (species) ცოცხალი ორ-

Sıra (order) kateqoriyalardan biridir, qohum ailələri birləşdirir. Qohum sıralar siniflərdə birləşirlər.

Rudimentlər (rudimentum rüşeym, başlanğıc) orqan. Orqanizmin tarixi inkişafı prosesində öz ilkin əhəmiyyətini itirmişdir.

Tüpürcək vəzləri onurğalıların ağız boşluğunda yerləşmiş xarici sekresiya vəzləri.

Tər vəzləri məməlilərin dəri vəzləri, onlar tər ifraz edirlər.

Cinsi əlamətlər morfofunksional əlamətlər, onlar orqanizmin cinsini müəyyənləşdirirlər.

Növ (species) canlı orqanizmlərin sistemində

განიზმების სისტემაში ძირითადი სტრუქტურული ერთეული.

სენსორული ორგანოები (sentire შეგრძნება) გრძნობათა ორგანოები.

სიმბიოზი (sym თანა, bios სიცოცხლე, ცხოვრება) სხვადასხვა სახეობის ორი ორგანიზმის თანაცხოვრება.

სიმბიონტები (sym თანა, bios სიცოცხლე, ცხოვრება) ორგანიზმები, რომლებიც სიმბიოზურ დამოკიდებულებაში იმყოფებიან ერთმანეთთან.

სისხლის ფორმულა პერიფერიული სისხლის შემადგენელი უჯრედების შემცველობა პლაზმაში.

სისხლის ჯგუფები სისხლის ტიპები, რომლებიც განსხვავდებიან ერთი სახეობის ინდივიდებში იმუნოლოგიური მახასიათებლებით.

სპერმატოზოიდები (sperma

ასას struktur vahidi.

Sensor orqanlar (sentire hiss) hisslər orqanları.

Simbioz (sym birgə, bios həyat) müxtəlif növ iki orqanizmin birgə yaşaması.

Simbiontlar (sym birgə, bios həyat) bir-biri ilə simbioz münasibətdə olan orqanizmlər.

Qanın formulu periferik qanı təşkil edən hüceyrələrin plazmada tərkibi.

Qan qrupları qanın tipləri, onlar bir növ fərdlərdə immunoloji xüsusiyyətlərlə fərqlənirlər.

Spermatozoidlər (sperma toxum) kişi cinsinin

თესლი) მამრობითი სასქესო უჯრედები, გამეტები.

ტერაბიოსფერო (terra დედამინა; bios სიცოცხლე, sphaire დისკო) ბიოსფეროს შრე, რომელიც განლაგებულია დედამინის ზედაპირზე.

ტერარეუმი (terra დედამინა) ვივარეუმის ერთ-ერთი სახესხვაობა. მასში ამყოფებენ ამფიბიებს და ქვეწარმავლებს.

ტერატოგენეზი (teratos ურჩხული, მახინჯი, genesis წარმოქმნა) განვითარების ანომალიის წარმოქმნის მექანიზმი.

ტერატოლოგია (teratos ურჩხული, მახინჯი, logos მოძღვრება) ემბრიოლოგიის დარგი, რომელიც შეისწავლის განვითარების ანომალიებს.

ტერმიტები (Anacanthotermes) მიეკუთვნებიან მწერების კლასს.

ტრანსპოზიცია (trans იქით, იქითა, positio მდგომარეობა) გენების გადატანა, გადაადგილება

hüceyrələri, qametlər.

Terabiosfer (terra Yer kürəsi; bios həyat, sphaire disk) biosfer qatı, yerin səthində yerləşir.

Terrarium (Terra Yer kürəsi) vivariumun növlərindən biri. Onda amfibiyalar və sürünənlər yerləşirlər.

Teratogenezi (teratos eybəcər, genesis əmələ gəlmə) inkişaf anomaliyasının əmələ gəlməsi mexanizmi.

Teratologiya (teratos eybəcər, genesis əmələ gəlmə) embriologiyanın inkişafın anomaliyalarını öyrənən sahəsi.

Termitlər (Anacanthotermes) həşəratlar sinfinə aiddirlər.

Transpozisiya (trans o biri tərəf, position vəziyyət) genlərin keçirilməsi, xromosomda hərəkəti.

ქრომოსომაში.

ტროპოსფერო (tropos

მობრუნება, მიმართულება, sphaira დისკო) ატმოსფეროს ქვედა შრე, რომლის სიმაღლე საშუალოდ 15 კმია.

უმარტივესები (Protozoa)

ერთუჯრედიანი ცხოველების ტიპი ეუკარიოტების ჯგუფიდან.

უმღლესი ძუძუმწოვრები

(Eutheria) იგივე პლაცენტური ძუძუმწოვრები. ძუძუმწოვრების კლასის ერთ-ერთი ქვეკლასი. მასში გაერთიანებული ყველა ცხოველი ცოცხალმშობიარეა.

უმდაბლესი ძუძუმწოვრები

(Monotremata) იგივე კვერცხისმდებელი ძუძუმწოვრები.

უსქესო გამრავლება უმდაბლესი

ცხოველებისათვის დამახასიათებელი გამრავლება (გაცოფით, ფრაგმენტაციით, სპორებით და სხვ.).

Troposfer (tropos dönüş, istiqlamət, sphaira disk) atmosferin aşağı qatı, onun hündürlüyü orta hesabla 15 km-dir.

Ən sadələr (Protozoa) birhüceyrəli heyvanlar tipi eukariotlar qrupundan.

Ali məməlilər (Eutheria) eyni placentalı məməlilər. Məməlilər sinfinin yarımsinfindən biri. Onda canlı bala dünyaya gətirən bütün heyvanlar birləşirlər.

İlk məməlilər (Monotremata) eyni yumurtaqoyan məməlilər.

Cinssiz çoxalma ali heyvanlar üçün xarakterik çoxalma (bölünmə ilə, fragmentasiya ilə, sporaqlarla və s.)

უხერხემლოები (Invertebrata)

მიეკუთვნებიან უმარტივესები, ამ ცხოველებს არ გააჩნიათ ხერხემალი.

უჯრედი (cellula, cytus) ელემენტარული ბიოლოგიური სისტემა, რომელსაც გააჩნია თვითგანახლების, თვითრეგულირების და თვითნარმოქმნის თვისებები.

უჯრედული ციკლი მოიცავს ინტერფაზას და მიტოზს.

ფემინიზაცია (femina ქალი)

მამაკაცში ქალის მეორადი სასქესო ნიშნების განვითარება.

ფერტილიზაცია (fertilis

ნაყოფიერი, ნოყიერი, მოსავლიანი) განაყოფიერების პროცესი.

ფერტილურობა (fertilis

ნაყოფიერი, ნოყიერი, მოსავლიანი) ორგანიზმის უნარი შექმნას შთამომავლობა.

ფიზიოლოგია (physis ბუნება,

Onurğasızlar (İnvertebrata)

adilərə aiddirlər, bu heyvanların onurğaları yoxdur.

Hüceyrə (cellula, cytus)

elementar bioloji sistem, onun özünü bərpa etmək, özünü tənzimləmək və öz-özünə yaranma xassələri var.

Hüceyrə dövrü interfaza və mitozdan ibarətdir.

Feminizasiya (femina qadın)

kişidə qadının ikincili cinsi əlamətlərinin inkişafı.

Fertilizasiya (fertilis

məhsuldar, münbit) mayalanma prosesi.

Fertiləşdirmə (fertilis

məhsuldar) orqanizmin nəsil yaratmaq qabiliyyəti.

Fiziologiya (physis təbiət, logos

elm) canlı orqanizmin, onun

logos მოძღვრება) მეცნიერება, რომელიც სწავლობს ცოცხალი ორგანიზმის, მისი ორგანოების, ქსოვილების, უჯრედებისა და ორგანიზმების ფუნქციებს.

ფილოგენეზი (phylon გვარი, genesis წარმოშობა) ცოცხალი ორგანიზმების ისტორიული განვითარების პროცესი.

ფოლიკულინი (folliculus ტომსიკა) მდედრობითი სასქესო ჰორმონი.

ფოტობაქტერიები (photos სინათლე, სხივი, bakterion ჩხირი) მანათობელი ბაქტერიები, რომლებიც სინათლეს გამოყოფენ თავისუფალი უანგბადის არსებობის პირობებში.

ფოტობიოლოგია (photos სინათლე, სხივი, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ბიოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს ორგანიზმებში სხვადასხვა ბუნების გამოსხივებების ზემოქმედებით

ორგანოების, toxumalarının, hüceyrələrinin və orqanoidlərin funksiyalarını öyrənən elm.

Filogenez (phylon soyad, genesis əmələ gəlmə) orqanizmlərin tarixi inkişafı prosesi.

Folikulin (folliculus tomsika) qadının cinsi hormonu.

Fotobakteriyalar (photos işıq, şüa, bakterion çöp) işıqlandırıcı bakteriyalar, onlar azad oksigenin olması şərtlərində işıq ifraz edirlər.

Fotobiologiya (photos işıq, şüa, bios həyat, logos elm) biologiyanın sahəsi, orqanizmlərdə müxtəlif təbii şüalandırma təsiri ilə yaranmış prosesləri öyrənir.

გამონვეულ პროცესებს.

ფრინველები (Aves)

ხერხემლიანი ცხოველების ერთ-ერთი კლასი, ორფეხიანი, კვერცხის-მდებელი, ფრენასთან შეგუებული ცხოველები.

ფსევდოგამია (pseudos ცრუ, gamos ქორწინება) იგივე ცრუ განაყოფიერება.

ქვენარმავლები ანუ რეპტილიები (Reptilia) ხერხემლიანი ცხოველების ერთ-ერთი კლასი.

ქვირითი მოლუსკების, თევზების, ამფიბიებისა და სხვ. მდედრობითი სასქესო უჯრედები, კვერცხები.

ქრომოსომები (chroma ფერი, soma სხეული) უჯრედის ბირთვის ორგანოიდებია, რომელთა ერთობლიობა განსაზღვრავს უჯრედისა და მთლიანად ორგანიზმის ძირითად მემკვიდრულ თვისებებს.

ქრონობიოლოგია (chronos დრო,

Quşlar (Aves) onurğalı

heyvanların siniflərindən biri, ikiayaqlı, yumurtaqoyan, uçmağa alışmış heyvanlar.

Psevdoqamiya (pseudo yalan, gamos evlilik), yalan mayalanma.

Sürünənlər, yəni reptiliyalar (Reptilia) onurğalı heyvanların siniflərindən biri.

Kürü molluskların, balıqların, amfibiyların və s. cinsi hüceyrələr, yumurta.

Xromosomlar(chroma rəng, soma cisim) hüceyrə nüvəsinin orqanoidlərdir, onların birliyi hüceyrənin və bütövlükdə orqanizmin əsasən irsi xassələrini müəyyənləşdirir.

Xronobiologiya (chronos, bios canlı, logos elm)

bios ცოცხალი, logos მოძღვრება) ბიოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს ბიოლოგიური პროცესების დროებით მახასიათებლებს.

ყნოსვა (olfactus) გრძნობის სპეციალური ორგანოს – ყნოსვის ანალიზატორის მეშვეობით სუნის აღქმის პროცესი.

შიზოგონია (schizo ვაცალკევებ, gone შთამომავლობა, თაობა) უსქესო გამრავლების ერთ-ერთი ფორმა.

შხამიანი მცენარეები მცენარეები, რომლებიც თავის ცხოველქმედების პროცესში გამოიმუშავენ ადამიანისა და ცხოველების მომწამვლელ შხამებს.

შხამიანი ცხოველები ცხოველები, რომელთაც მუდმივად ან პერიოდულად გააჩნიათ ნივთიერებები, რომელნიც ტოქსიკურია სხვა სახეობის ცხოველებისათვის.

ჩანასახი (embryo) ერთი კვერცხ-

ბიოლოგიის სახე, ბიოლოგიური პროცესების მუშაობის ხარაქტერებს.

ყი (olfactus) ხუსუსი ხისსიყი ორყანი – ყოყულამა ანალიზატორუნუნ ვასიტასილ ყოყუნუნ ყავრანილმასი პროსესი.

შიზოყონიყა (shizo აყირამ, gone ნასილ) ცინსსიზ ყოყალმანუნ ფორმალარუნდან ბირი.

ჰარლი ბიტიკილ ოზ დოვრი პროსესინდო ინსანუ ვო ჰეყვანლარი ჰარლენდირან ჰარლი ემალ ედირლ.

ჰარლი ჰეყვანლარ ბაყყა ნოვ ჰეყვანლარ ყუნ ტოქსიკ ოლან დამი ვო ყა მუტომადი მადდელო მალიკ ჰეყვანლარ.

რუსეყმ (embryo) ბირ ჰუცეყრადან ინკიყაფ ეტიყ

უჭრედიდან განვითარებული ორგანიზმი.

ჩანასახოვანი გარსები ემსახურებიან ემბრიონის დაცვასა და კვებას. ეს გარსებია: ამნიონი, ქორიონი და ალანტოისი.

ჩანთიანი ძუძუმწოვრები (Marsupialia) უმეტესად გავრცელებულია ავსტრალიაში, თუმცა გვხვდებიან ტასმანიაზე, ახალ გვინეასა და სამხრეთ ამერიკაშიც.

ჩიჩახვი (ingluvies) ზოგიერთი უხერხემლოს და ფრინველის საყლაპავი მილის გაფართოებული ნაწილი, რომელშიც ხორციელდება საკვების დაგროვება, შენახვა, ზოგჯერ კი წინასწარი ქიმიური გადამუშავება.

ჩონჩხი (skeletons გამომშრალი) სხეულის ძვლების ბუნებრივად შენაწევრებული კომპლექსი, რომელიც საყრდენს წარმოადგენს სხეულის რბილი ნაწილებისათვის.

ორგანიზმ.

Rüşeymli qışalar embrionun müdafiəsinə və qidalanmasına xidmət edirlər. Bu qışalardır: amnion, xorion və alantois.

Kisəli məməlilər (Marsupialia) əsasən Avstraliyada yayılmışdır, Tasmaniyada, Yeni Qvineya və Cənubi Amerikada təsadüf edilir.

Qarın (ingluves) bəzi onurğasızların və quşun udlaq borusunun genişləndirilmiş hissəsi, onda qidanın toplanılması, saxlanması, bəzən isə əvvəlcədən kimyəvi emal həyata keçirilir.

Skelet (skeletons qurumuş) bədən sümüklərinin təbii hissələrə bölünmüş kompleksi, bədənin yumşaq hissələri üçün dayağı təqdim edir.

ცენტროსომა (centrum ცენტრი, soma სხეული) იგივე უჯრედის ცენტრი.

ციტოპოეზი (kytos უჯრედი, poieo წარმოვემნი) უჯრედების წარმოქმნა-განვითარების პროცესი.

ციტოფაგია (kytos უჯრედი, phago ვჭამ, ვშთანთქავ) ერთ-ერთი უჯრედის მიერ მეორე უჯრედის შთანთქმა.

ციტოქიმი (kytos უჯრედი, chemia ქიმი) ციტოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს უჯრედისა და მისი კომპონენტების ქიმიურ შემადგენლობას.

ცხოველების მიგრაცია (migratio გადასახლება, გადაადგილება) ცხოველების პერიოდული ან არაპერიოდული გადაადგილება.

ძვალი (os) ძვლოვანი ქსოვილისაგან აგებული საყრდენი ორგანო.

ძვლის ტვინი (medulla ossium) ხერხემლიანი ცხოველების

Sentrosoma (centrum mərkəz, soma bədən) eyni hüceyrənin mərkəzi.

Sitopoez (kytos hüceyrə, poieo əmələ gəlmə) hüceyrələrin yaranma-inkişafı prosesi.

Sitofaqiya (kytos hüceyrə, phago yeyirəm, uduram) hüceyrələrdən biri tərəfindən ikinci hüceyrənin udulması.

Sitokimya (kytos hüceyrə, chemeia kimya) sitologiyanın sahəsi, hüceyrənin və onun komponentlərinin kimyəvi tərkibini öyrənir.

Heyvanların miqrasiyası (migration köçmə, yerdəyişmə) heyvanların mütəmadi və ya qeyri-mütəmadi hərəkəti.

Sümük (os) sümüklü toxumadan quraşdırılmış dayaq orqanı.

Sümük iliği (medulla ossium) onurğalı heyvanların sümük boşluqlarını dolduran

ძვლების ღრუების ამომვსები ქსოვილი.

ძილი (somnus) ცხოველისა და ადამიანის ორგანიზმის მოსვენების პერიოდული მდგომარეობა.

ძუძუმწოვრები (Mammalia) ხერხემლიანების ერთ-ერთი კლასი. სუნთქავენ ფილტვებით, გული ოთხგანყოფილებიანი აქვთ. თბილსისხლიანებია.

წყურვილი (sitis; dipsa) მდგომარეობა, რომელიც ვითარდება ორგანიზმში წყლის დეფიციტისას.

ჭიპლარი (fumaculus umbilicalis) დაახლოებით 40-60 სმ სიგრძის ორგანო, რომლის საშუალებითაც ნაყოფი უკავშირდება პლაცენტას.

ხერხემალი (columna vertebralis) ხერხემლიანი ცხოველების ღერძული ჩონჩხის ძირითადი ნაწილი.

ხორთუმიანები (Proboscidae) უმაღლესი ძუძუმწოვრების

toxuma.

Yuxu (somnus) heyvanın və insanın orqanizminin istirahətinin mütəmadi vəziyyəti.

Məməlilər (Mammalia) onurğalılardan siniflərindən biri. Ağciyərləri ilə nəfəs alırlar, ürəkləri dördbölməlidir. İstiqanlıdırlar.

Susuzluq (sitis, dipsa) vəziyyət, orqanizmdə su qıtlığı olduqda yaranır.

Göbək (fumaculus umbilicalis) təxminən 40-60 sm uzunluğunda orqan, onun vasitəsilə döl plasentə əlaqələnir.

Onurğa (columna vertebralis) onurğalı heyvanların gövdə skeletinin əsas hissəsi.

Xortumlular (Proboscidae) ali məməlilərin sıralarından biri, ona fillər aiddilər.

ერთ-ერთი რიგი, რომელსაც მიეკუთვნებიან სპილოები.

ჰელიობიოლოგია (helios მზე, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) ბიოლოგიის დარგი, რომლის შესწავლის საგანია დედამინაზე არსებულ ორგანიზმებზე მზის აქტიურობის ცვლილებების გავლენა.

ჰემოგლობინი (haima სისხლი, globus ბურთულა) ერითროციტების შემადგენელი ნაწილი, რომელიც შედგება ცილა გლობინისა და ჰემის 4 მოლეკულისაგან.

ჰემოდინამიკა (haima სისხლი, dynamis ძალა) ფიზიოლოგიის ნაწილი, რომელიც შეისწავლის სისხლძარღვებში სისხლის მოძრაობის კანონზომიერებებს.

ჰემოლიზი (haima სისხლი, lysis დაშლა, გახსნა) ერითროციტების დაშლის პროცესი, რის შედეგადაც გამოიყოფა ჰემო-

Heliobiologiya (helios günəş, bios həyat, logos elm) biologiyanın sahəsi. Onun fənni Yerdə mövcud orqanizmlərdə günəş fəallığının dəyişikliklərinin təsirinin öyrənilməsidir.

Hemoglobin (haima qan, globus şarlar) eritrositlərin tərkib hissəsi, zülal qlobin və və hemin 4 mollarından ibarətdir.

Hemodinamika (haima qan, dynamis güc) fiziologiyanın qan-damar hissəsində qanın hərəkətinin qanuna uyğunluqlarını öyrənir.

Hemoliz (haima qan, lysis parçalanma, izah) eritrositlərin parçalanma prosesi, bunun nəticəsində hemoglobin ifraz olunur.

გლობინი.

ჰემოლიზინები (haima სისხლი, lysis დაშლა, გახსნა) ნივთიერებები, რომლებიც იწვევენ ჰემოლიზს.

ჰერპეტოლოგია (herpeton ქვენარმავალი, logos მოძღვრება) ზოოლოგიის დარგი, რომელიც სწავლობს ქვენარმავლებს.

ჰიდრობიოლოგია (hydor წყალი, bios სიცოცხლე, logos მოძღვრება) უმთავრესად ეკოლოგიური მეცნიერებაა, რომელიც სწავლობს წყლის ორგანიზმებს.

ჰიდრობიონტები (hydor წყალი, biont მცხოვრებნი) წყლის გარემოში მუდმივად მცხოვრები ორგანიზმები.

ჰიდრობიოსფერო (hydor წყალი, bios სიცოცხლე, sphaire სფერო) დედამიწის ზედაპირულ წყლებში მცხოვრები ყველა ცოცხალი არსების ერთობლიობა.

Hemolizirlər (haima qan, lysis parçalanma, izah) maddələr, hemolizə səbəb olurlar.

Herpetologiya (herpeton sürünən, logos elm), zoologiyanın sahəsi, sürünənləri öyrənən sahə.

Hidrobiologiya (hydor su, bios həyat, logos elm) əsasən ekoloji elmdir, su orqanizmlərini öyrənir.

Hidrobiontlar (hydor su, biont sakinlər) su mühitində daim yaşayan orqanizmlər.

Hidrobiosfer (hydor su, bios həyat, sphaire kürə) Yerin səthi sularında yaşayan bütün canlı vəhdətin birliyi.

ჰიდროლიზი (hydor წყალი, lysis დაშლა) რთულ ნივთიერებათა დაშლა წყლის და ფერმენტების (ჰიდროლაზების) ზემოქმედების შედეგად.

ჰომოლოგიური ქრომოსომები (homos ერთნაირი) ქრომოსომების წყვილი, რომლებიც იდენტურნი არიან სიდიდით, ფორმითა და სტრუქტურით.

ჰორმონოპოეზი (hormao ვამოძრავებ, ავაგზნებ, poieo წარმოვემნი) ჰორმონების წარმოქმნის პროცესი.

ჰორმონული დისბალანსი (hormao ვამოძრავებ, ავაგზნებ, dys მოშლა, გადახრა; balance სასწორი) ჰორმონების სინთეზის, მათი პროპორციების დარღვევა ორგანიზმში.

Hidroliz (hydor su, lysis parçalanma) mürəkkəb maddələrin suyun və fermentlərin (hidrolazların) təsiri nəticəsində parçalanması.

Homoloji xromosomlar (homos eyni) xromosomların cütlüyü, onlar böyüklüyü, forma və strukturu ilə eynidirlər.

Hormonopoez (hormao hərəkətə gətirirəm, həyəcanlandırırım, poieo yaradırım) hormonların yaranması prosesi.

Hormon disbalansı (hormao hərəkətə gətirirəm, həyəcanlandırırım, dys parçalanma, əyilmə; balance tərəzi) hormonların sintezinin, onların mütənəsibliyinin orqanizmdə pozulması.

